

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΚΡΗΤΗΣ

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας

Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων

Η ρ α κ λ ε ί ο υ

Πτυχιακή Εργασία με Θέμα :

«Ο Αγροτουρισμός στην Κρήτη»

ΕΠΟΠΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ : Δρ. Τερζάκης Δημήτριος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ : Μπατζακάκης Ιωάννης

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2009-2010

«Απ' το γαλάζιο πέλαγο σε ξαγναντεύω,
Κρήτη!

του δειλινού τα σύννεφα χρυσό σου
πλέκουν στέμμα

κι ο ήλιος, βασιλεύοντας, κατά τον
Ψηλορείτη

σμίγει το αίμα τ' ουρανού με το δικό
σου αίμα»

Παύλος Νιρβάνας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα

1. Ο όρος αγροτουρισμός	σελ. 4
2. Χωροταξικό στοιχείο	σελ. 4
3. Μορφές αγροτουρισμού	σελ. 4
4. Σημασία αγροτουρισμού	σελ. 7
5. Χαρακτηριστικά αγροτουριστών	σελ. 9
6. Αγροτουριστικές δραστηριότητες	σελ. 10
7. Είδη επιχειρήσεων	σελ. 11
8. Αγροτουριστική φιλοξενία	σελ. 12
9. Αγροτουρισμός και παραδοσιακή διατροφή	σελ. 13

B. Αγροτουρισμός και Πολιτεία

1. Καθιέρωση αγροτουρισμού	σελ. 14
2. Σπουδές στον αγροτουρισμό	σελ.16
3. Ευαγγελία Τζαμπάζη: Ο αγροτουρισμός μοχλός ανάπτυξης	σελ. 18

Γ. Ο αγροτουρισμός στην Κρήτη

1. Γενικά στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης	σελ. 20
1.1. Γεωγραφικά και πληθυσμιακά στοιχεία	σελ. 20
Νομός Ηρακλείου	σελ. 20
Νομός Ρεθύμνου	σελ. 22
Νομός Χανίων	σελ. 23
Νομός Λασιθίου	σελ. 23
1.2. Πρωτογενής τομέας παραγωγής	σελ. 24
1.3. Λιμάνια – Αεροδρόμια – Οδικό Δίκτυο	σελ. 25
1.4. Αγροτουρισμός: Καταλύματα–Εστίαση–Δραστηριότητες	σελ. 26
2. Διαχείριση αγροτουρισμού	σελ. 69
3. Αντί Επιλόγου	σελ. 70

Δ. Παράρτημα	σελ. 71
1. Χάρτες	σελ. 72
2. Βιβλιογραφία	σελ. 79
3. Ευχαριστίες	σελ. 80

A. Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Ο όρος αγροτουρισμός

Είναι η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και ειδικότερα σε οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής μικρές τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών.

2. Χωροταξικό στοιχείο

Ο αγροτουρισμός, σύμφωνα με την ΕΣΥΕ, αναπτύσσεται σε αγροτικές περιοχές χωρίς να είναι απαραίτητο ο πληθυσμός τους να χαρακτηρίζεται ως αγροτικός. Ως αγροτική περιοχή θεωρείται η μη αστική περιοχή που βρίσκεται χωροταξικά στην περιφέρεια και που ο πληθυσμός της είναι οικονομικά, κοινωνικά και συναισθηματικά «δεμένος» με τον τόπο και τη γη του.

3. Μορφές αγροτουρισμού

Σε διεθνές επίπεδο

Οι κύριες μορφές αγροτουρισμού είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα ή σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Στην Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές της αντιθέσεις, συγκεντρώνονται οι προϋποθέσεις για ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Οι μορφές αυτές διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- i) **Ο αμιγής αγροτουρισμός***, όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές – ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, λιομάζωμα, οπωροκηπευτική, μελισσοκομία κ.λπ.), είτε και πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες από αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κυνήγι, ιππασία κ.λπ.).
- ii) **Ο σύνθετος αγροτουρισμός***, όπου οι τουρίστες, πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν ν' αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κυρίως κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως, για παράδειγμα, τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού.

Μορφές αμιγή αγροτουρισμού

α) Αγροτουρισμός σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.

β) Αγροτουρισμός σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές οι οποίες αξιοποιούν, κυρίως τους θερινούς μήνες, τον ήλιο και τη θάλασσα.

γ) Αγροτουρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τιμμεντένιων αστικών κέντρων.

δ) Αγροτουρισμός κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους, οι οποίες, εκτός από φυσικό κάλλος, συντελούν στο να εμπλουτιστούν οι γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας.

ε) Αγροτουρισμός σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες, προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία.

Μορφές σύνθετου αγροτουρισμού

α) Αγροτουρισμός σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής χαλάρωσης.

β) Αγροτουρισμός σε ορεινά χωριά, στην περιοχή των οποίων, λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών.

γ) Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση.

δ) Αγροτουρισμός σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών, με τους οποίους συνδέονται οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά.

ε) Αγροτουρισμός για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος.

στ) Αγροτουρισμός σε κέντρα διερχόμενων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία.

στ) Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις.

Όλες οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της οικίας, ή, τέλος, ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια, ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών.

Η πιο επιθυμητή μορφή αγροτουρισμού από άποψη καταναλωτικής έντασης, δηλ. διάρκειας παραμονής των τουριστών, είναι εκείνη των διακοπών (= πολυήμερη παραμονή). Αυτό όμως δεν αποκλείει την προώθηση και άλλων μορφών τουρισμού, όπως εκείνου του «Σαββατοκύριακου» (weekend), της

«μιας μέρας» (one day tourism) ή της ολιγόχρονης επίσκεψης (short time visit), εφόσον η περιοχή μόνο γι' αυτό προσφέρεται.

4. Σημασία αγροτουρισμού

1. Με τον αγροτουρισμό συνεργάζονται οι τρεις τομείς της παραγωγής μιας χώρας: πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής.
2. Η ύπαρξή του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας περιφερειακών αναπτυξιακών έργων υποδομής και ανωδομής.
3. Μ' αυτόν ελαχιστοποιούνται οι περιβαλλοντικές και οικολογικές επιβαρύνσεις.
4. Ανεβαίνει το οικονομικό επίπεδο των περιοχών αυτών και συμπληρώνεται το εισόδημα των κατοίκων. Έτσι, βελτιώνει τις συνθήκες διαβίωσης του αγροτικού πληθυσμού.
5. Διασφαλίζει νέες θέσεις απασχόλησης έχοντας συγχρόνως θετική επίδραση στη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Συμβάλλει δηλαδή θετικά στα προβλήματα: ερήμωση της υπαίθρου και αστυφιλία. Παράλληλα, με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας επιβιώνουν επαγγέλματα που τείνουν να εκλείψουν και τέτοια στη χώρα μας θεωρούνται αυτά που σχετίζονται με την τοπική λαϊκή τέχνη όπως ξυλογλυπτική, αργυροχρυσοχοία, κεραμική, υφαντική.
6. Βελτιώνει και διαθέτει τα τοπικά και γεωργικά προϊόντα και τα γνωστοποιεί στο κοινό. Έτσι, τονώνει την αγροτική παραγωγή.
7. Διατηρεί, προβάλλει και αξιοποιεί την πολιτιστική κληρονομιά και εξοικειώνει τον τουρίστα με τα ήθη και τα έθιμα της κάθε περιοχής.

8. Ενεργοποιεί τον τοπικό πληθυσμό με την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που μέχρι σήμερα παρέμεναν αναξιοποίητες, ενώ στην πραγματικότητα διαθέτουν δυναμική ανάπτυξη.
9. Φέρνει τον επισκέπτη σ' επαφή με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες, τις αγροτικές εργασίες, τη χλωρίδα, την πανίδα. Δίνει δηλαδή τη δυνατότητα στον τουρίστα να περάσει ήρεμες διακοπές έξω από το πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού μέσα σ' ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργούν η ίδια η φύση και οι άνθρωποι της.
10. Χαρακτηρίζεται από το στοιχείο του σεβασμού στο περιβάλλον και στο άτομο και έτσι συμβάλλει στην καλύτερη γνωριμία των ανθρώπων και στη διαπαιδαγώγησή τους ως προς την ανεκτικότητα της όποιας διαφοράς τους.

5. Χαρακτηριστικά αγροτουριστών

Ποιο είναι το κοινό που επιλέγει τον αγροτουρισμό;

Οι αγροτουρίστες αναζητούν ξεκούραση, χαλάρωση σε ένα ήρεμο περιβάλλον, σε μια προσπάθεια να αποκοπούν προσωρινά από την αστική τους καθημερινότητα. Επιζητούν την επαφή με τη φύση, προκειμένου να γνωρίσουν τόσο την αγροτική ζωή όσο και τους αγρότες, τους ντόπιους που θα τους μιλήσουν σε ένα διαφορετικό και άγνωστο για πολλούς απ' αυτούς τρόπο ζωής. Θέλουν να απολαύσουν την αυθεντικότητα της επαρχιακής ζωής, την ανεπιτήδευτη φιλοξενία, την καθαρότητα του τοπίου και του

περιβάλλοντος, τα παραδοσιακά σπιτικά εδέσματα, να γίνουν κοινωνοί σε μια ζωή που έχει να τους πει πολλά για το κοντινό παρελθόν τους.

Οι τουρίστες αυτοί θεωρούνται πολυταξιδεμένοι και έμπειροι. Είναι άτομα που έχουν ήδη γευθεί τους τουριστικούς προορισμούς, με τη μορφή του μαζικού τουρισμού και κορεσμένοι από το συγκεκριμένο πρότυπο, αναζητούν στον προορισμό αυτό μια νέα διάσταση εντρυφώντας στην πολιτιστική και φυσιολατρική του υπόσταση αλλά και στη δυνατότητα για ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία.

Οι αγροτουρίστες ανήκουν σε ένα ευρύ ηλικιακό φάσμα. Ο αγροτουρισμός είναι ένας τρόπος ζωής που απευθύνεται σε όλη την οικογένεια, και διεκδικεί το ήμισυ των ετήσιων οικογενειακών διακοπών. Τα νεότερα άτομα είναι αυτά που προτιμούν να συνδυάζουν τον αγροτουρισμό με έντονη δράση, ενώ οι μεγαλύτεροι με πιο ήπιες δραστηριότητες, με περιηγήσεις πολιτιστικού, θρησκευτικού και λαογραφικού χαρακτήρα.

Το κύριο όμως στοιχείο που διακρίνει τα άτομα που επιλέγουν τον αγροτουρισμό είναι το υψηλό οικονομικό και μορφωτικό τους επίπεδο.

Τα άτομα αυτά έχουν αυξημένη οικολογική συνείδηση, πολυποίκιλα ενδιαφέροντα, διάθεση για μόρφωση και πολιτιστική προσέγγιση. Δεν παρασύρονται από τον μιμητισμό και τα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας, είναι εκλεπτυσμένοι και με υψηλές απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και το επίπεδο των υπηρεσιών που τους παρέχονται. Οι αγροτουρίστες θεωρούνται «ποιοτικοί», υψηλών προδιαγραφών άτομα, και σημαντικής αγοραστικής δύναμης. Ξέρουν ακριβώς τι ζητάνε και δεν αρκούνται σε υπηρεσίες που δεν τους ικανοποιούν.

6. Αγροτουριστικές δραστηριότητες

Ο αγροτουρίστας δεν αναζητά τις παθητικές διακοπές. Η παραμονή του στην ύπαιθρο μπορεί να εμπλουτιστεί με πλούσιες δραστηριότητες, με τα λεγόμενα «σπορ κοντά στη φύση» ή «σπορ περιπέτειας». Ένα ορμητικό ποτάμι μπορεί να είναι μια θαυμάσια ευκαιρία για την διοργάνωση αθλημάτων όπως ράφτινγκ και κανώ. Τα περιπατικά μονοπάτια που διασχίζουν τις περιοχές της χώρας μπορούν να είναι αφορμή για την οργάνωση ομάδων πεζοπορίας. Το trekking, η ορειβασία, το ποδήλατο ή η κατάβαση βουνού, η τοξοβολία, η ιππασία κ.λπ. συνδυάζουν τον τουρισμό περιπέτειας με την ενεργή συμμετοχή και δράση στη φύση.

Ιδιαίτερη θέση όμως κατέχουν στον αγροτουρισμό οι δραστηριότητες που αξιοποιούν τα πολιτιστικά, θρησκευτικά, λαογραφικά, αρχιτεκτονικά, γαστρονομικά στοιχεία της περιοχής. Έτσι, η αξιοποίηση της δυνατότητας επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια, εκκλησίες, γεφύρια, οινοποιεία, τυροκομεία, εργαστήρια, πανηγύρια και τοπικές γιορτές, στο μάζεμα της ελιάς ή του σταφυλιού, ακόμα και στα μαθήματα τοπικής κουζίνας, όλα μπορούν να προσδώσουν στον αγροτουρισμό μια ξεχωριστή τοπική ταυτότητα.

7. Είδη επιχειρήσεων

Οι κατηγορίες των επιχειρήσεων που εντάσσονται στον αγροτουρισμό είναι οι εξής:

- Αγροτικά καταλύματα.
- Πρατήρια / εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων.
- Αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής.

- Τουριστικά γραφεία που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- Αγροκτήματα.
- Επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων.
- Εργαστήρια λαϊκής τέχνης.

8. Αγροτουριστική φιλοξενία

Στον αγροτουρισμό τα καταλύματα δεν είναι μεγάλες, αχανείς και απρόσωπες μονάδες. Επιβάλλεται να είναι μικρές μονάδες, πλήρως εναρμονισμένες με το περιβάλλον και την αρχιτεκτονική δόμηση του τόπου, δημιουργημένες ειδικά για το σκοπό αυτό, είτε παλιά παραδοσιακά κτίσματα που αναπαλαιώνονται. Ακόμα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν εγκαταλελειμμένα σπίτια ή οικισμοί, ακόμα και παλιά πέτρινα σχολεία, ή αρχοντικά, δηλαδή γενικά οτιδήποτε φανερώνει την ιστορία του τόπου και αξίζει να διατηρηθεί.

Τα καταλύματα μπορούν επίσης να είναι δωμάτια, ειδικά κατασκευασμένα με όλες τις ανέσεις, μέσα στον ευρύτερο χώρο ενός μεγάλου αγροτόσπιτου και αγροκτήματος, όπου ο επισκέπτης έχει την εμπειρία της συνύπαρξης με την οικογένεια. Θα πρέπει όμως να είναι πολύ προσεκτικά διαμορφωμένα, κατασκευασμένα με όλο τον σεβασμό στα παραδοσιακά και αρχιτεκτονικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περιοχή, αλλά και σε όλα εκείνα που συνθέτουν τη μοναδικότητα της διαμονής στην επαρχία.

Ο αστός επισκέπτης δεν αναζητά απλώς κάποια ενοικιαζόμενα δωμάτια στη «μέση του πουθενά», ούτε ένα πρόχειρο και απρόσωπο περιβάλλον. Δεν αναζητά επίσης τη διακόσμηση του αστικού σπιτιού του, αλλά τη διακόσμηση

του αγροτόσπιτου. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι δεν αναζητά την άνεση, τις παροχές, την καθαριότητα που συνεπάγεται, τα οποία θέλει να συνδυάσει με τη ζεστή φιλοξενία σε ένα τόπο, ώστε να τον αισθανθεί οικείο.

9. Αγροτουρισμός και παραδοσιακή διατροφή

Η γαστρονομία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της παροχής του αγροτουρισμού. Το φαγητό το οποίο προσφέρεται στις περιπτώσεις αυτές, πρέπει να είναι καλής ποιότητας, ικανής ποσότητας και ποικιλίας, φτιαγμένο με τοπικά προϊόντα και παραδοσιακές συνταγές.

Η παροχή αυτή δεν πρέπει να μπερδεύεται με προϊόντα που μπορεί κανείς να βρει στην ευρεία κατανάλωση. Για παράδειγμα, ο αγροτουρίστας που είναι κάτοικος της πόλης, επιθυμεί να έχει στο πρωινό του φρέσκο ζυμωτό ψωμί και όχι συσκευασμένες φρυγανιές, μυρωδάτο σπιτικό γλυκό και όχι γλυκό αγορασμένο από το σούπερ – μάρκετ.

Οι νοστιμιές του τόπου, οι παλιές συνταγές της γιαγιάς, τα προϊόντα που φτιάχνονται από απλά, φυσικά, φρέσκα υλικά που θυμίζουν τη ζεστασιά του οικογενειακού τραπέζιού, όλα όσα έχουν οι άνθρωποι λησμονήσει με τον νέο τρόπο ζωής, αποτελούν τον σύμμαχο στην επιτυχία του αγροτουρισμού. Ακόμα, όταν μπορούν να ενισχυθούν τα προϊόντα με αυτά της πιστοποιημένης βιολογικής καλλιέργειας, τότε προωθείτε ακόμα περισσότερο τη ποιότητα στην παροχή. Παράλληλα, είναι γεγονός ότι οι περισσότεροι επισκέπτες που γεύονται τα εδέσματα και τα γευστικά προϊόντα ενός τόπου, επιθυμούν να

αγοράσουν φεύγοντας, αυτά που τους αρέσουν, ακόμα και να τα παραγγέλλουν τακτικά.

B. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

1. Καθιέρωση αγροτουρισμού

Η χώρα μας προσφέρει σε αφθονία και μάλιστα κάτω από προνομιακά ευνοϊκές συνθήκες, το πιο πολυσυζητημένο σήμερα αγροτουριστικό προϊόν, θέτοντας υπό δοκιμασία τις άλλες μορφές τουρισμού, τις οποίες περιθωριοποίησε. Η εφαρμογή του αγροτουρισμού στη χώρα μας αφορά κατά βάση ιδιωτικές, ατομικές ή συλλογικές επενδύσεις και μπορεί να διακριθεί σε οικονομικές δραστηριότητες που εντάσσονται ως επιλέξιμες ενέργειες σε κάποιο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε αυτόνομες ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Οι πρώτες είναι και οι πιο πολλές περιπτώσεις.

Ο αγροτουρισμός κάνει την εμφάνισή του στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1960 με καθαρά εμπειρική μορφή. Είναι μια προσπάθεια από τους κατοίκους παραθαλάσσιων περιοχών να προωθήσουν τα τοπικά προϊόντα τους προσφέροντας φιλοξενία σε τουρίστες.

Η έλλειψη όμως εθνικού ή περιφερειακού σχεδιασμού, καθώς και η έλλειψη συνολικής καταγραφής της υπάρχουσας αγροτουριστικής υποδομής της χώρας

και παράλληλα η ραγδαία ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού είχε ως αποτέλεσμα η ιδέα αυτή να μην αποδώσει.

Στη δεκαετία του 1970 που ο ελληνικός τουρισμός σημείωνε εντυπωσιακή άνοδο, αναπτύχθηκαν καταλύματα της μορφής των ξενώνων, ενοικιαζομένων διαμερισμάτων και δωματίων σε μικρά νησιά και οικισμούς της περιφέρειας. Αυτή η μορφή αγροτουρισμού *in fatto* χρηματοδοτήθηκε είτε με τη μορφή προαγοράς κλινών από τους ξένους κυρίως οργανισμούς ταξιδιών, είτε με τη μορφή προγραμμάτων «αυτοστέγασης», όπου αντί για σπίτια χτίζονταν τουριστικά διαμερίσματα.

Με την ένταξη της Ελλάδας το 1981 στην ΕΟΚ, η οποία χρηματοδοτεί προγράμματα ανάπτυξης του αγροτικού τουρισμού, καταρτίστηκε και στη χώρα μας, με συνεργασία των αρμόδιων φορέων, όπως Υπουργείο Γεωργίας, Α.Τ.Ε., Ε.Ο.Τ. ένα πρόγραμμα αγροτικού τουρισμού, που αποσκοπούσε στην αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων των ορεινών περιοχών, καθώς και στη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Το πρώτο πρόγραμμα περιλαμβάνει 237 κοινότητες και 21 άγονα νησιά σε 28 νομούς της χώρας. Οι πρώτοι δικαιούχοι ήταν οικονομικά ενεργοί αγρότες, συνταξιούχοι, δήμοι, κοινότητες και συνεταιρισμοί. Σε κάθε νομό υπήρχε επιτροπή για την αξιολόγηση των αιτήσεων και των δικαιολογητικών των δικαιούχων, ενώ η Α.Τ.Ε. ανέλαβε τη χορήγηση των δανείων.

Η οργανωμένη εφαρμογή προγραμμάτων αγροτουρισμού στη χώρα μας ουσιαστικά ξεκινά τη δεκαετία του 1980 με τη θέσπιση από την Ευρωπαϊκή Ένωση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (Μ.Ο.Π.). Τα Μ.Ο.Π. κάλυψαν την περίοδο 1986-1992 και αναφέρονται στις μεσογειακές

χώρες. Φορέας διαχείρισης των προγραμμάτων αγροτουρισμού ήταν το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Οι στόχοι του προγράμματος και τα κριτήρια εφαρμογής παρέμειναν τα ίδια και η Α.Τ.Ε. συνέχισε να δανειοδοτεί τους δικαιούχους.

Ο πρώτο συνεταιρισμός που εντάχθηκε στα αγροτουριστικά προγράμματα ήταν ο αγροτουριστικός συνεταιρισμών Πέτρας Λέσβου που ιδρύθηκε το 1983 με πρωτοβουλία του συμβουλίου ισότητας των δύο φύλων. Το παράδειγμα της Πέτρας ακολούθησαν και άλλες περιοχές όπως τα Αμπελάκια, η Αράχοβα και τελευταία η Χίος.

Στη δεκαετία του 1990 τα προγράμματα αγροτουρισμού εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο επιχειρησιακών προγραμμάτων του Υπουργείου Γεωργίας του Α' και Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Τα προγράμματα αυτά πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των κοινοτικών πρωτοβουλιών LEADER I (1991-1993) και LEADER II (1994-1999). Στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης που εφαρμόζεται στα χρόνια 2000-2006, οι αγροτουριστικές δραστηριότητες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του LEADER PLUS και του Ο.Π.Α.Α.Χ., όπου υπεύθυνοι υλοποίησης σε τοπικό επίπεδο είναι οι ομάδες τοπικής δράσης, καθώς και τα Π.Ε.Π. (Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα) που υλοποιούνται σε τοπικό επίπεδο από τη Διεύθυνση Γεωργίας.

2. Σπουδές στον αγροτουρισμό

«Ο αγροτουρισμός αναπτύσσει την τοπική κοινωνία, προσφέροντας οικονομική άνθηση και ευμάρεια, επιτρέπει τη συνέχεια της παραγωγής προϊόντων που πιθανώς να είχαν εκλείψει, προϊόντων κατά κύριο λόγο

παραδοσιακών (γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, υφαντά, κεντήματα, καλλιέργεια αρωματικών φυτών, ζυμαρικά κ.λπ.). Επίσης, διατηρεί τέχνες που διαφορετικά θα είχαν πεθάνει με τον τελευταίο μάστορα, συντηρεί τη μνήμη των ανθρώπων με την αναβίωση εθίμων και τη βίωση παραδοσιακών εκδηλώσεων, είναι κανάλι επικοινωνίας περιοχών απομονωμένων από μεγάλα πληθυσμιακά κέντρα, αλλά δίνει και προοπτικές ζωής στους νέους των περιοχών, όπου εφαρμόζεται». Τα παραπάνω αποτελούν τους στόχους του αγροτουρισμού, όπως τους θέσπισε η Πολιτεία.

Οι στόχοι αυτοί αποτελούν τα πιο σημαντικά ζητούμενα του αγροτουρισμού, ο οποίος σήμερα αποτελεί πηγή παράπλευρου και συμπληρωματικού εισοδήματος για τον αγρότη, στο εγγύς μέλλον όμως θα είναι η επιβίωση της γεωργίας. Ο αγροτουρισμός θα πρέπει να είναι ο λόγος για τη διατήρηση των νέων ανθρώπων στις εστίες τους, ο λόγος που θα εμποδίσει την εσωτερική μετανάστευση και το ξεριζώμα των νέων ανθρώπων για αναζήτηση ευκαιριών ζωής σε περιοχές άγνωστες και αδιάφορες.

Η γνώση και η κατάρτιση των νέων ανθρώπων σχετικά με τον αγροτουρισμό είναι η υποχρέωση της πολιτείας απέναντί τους. Αυτή την υποχρέωση έρχεται να εκπληρώσει με τη θέσπιση ειδικότητας αγροτουρισμού στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, ύστερα από μελέτη και εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, από το 2009 και στο πλαίσιο της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ε.), δημιουργήθηκε ο τομέας Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος. Η εξειδίκευση των μαθημάτων και ο αγροτουριστικός προσανατολισμός των γνώσεων θα ετοιμάσουν τους σωστούς μελλοντικούς επαγγελματίες του αγροτουρισμού.

Αυτή η εξέλιξη είναι σημαντική γιατί αποτελεί τη βάση απ' την οποία θα ξεκινήσει η ανάπτυξη του αγροτουρισμού με επαγγελματίες καταρτισμένους και γνώστες του αντικειμένου. Ακόμα, ανοίγει νέους ορίζοντες στην αγροτική εκμετάλλευση, νέους ορίζοντες στους νέους ανθρώπους, που εκπαιδευμένοι θεωρητικά και πρακτικά θα είναι σε θέση να συνεισφέρουν.

3. Ευαγγελία Τζαμπάζη: Ο αγροτουρισμός μοχλός ανάπτυξης

Λύση στην αναπτυξιακή στασιμότητα της ελληνικής περιφέρειας αποτελεί η ανάπτυξη του αγροτουρισμού, σύμφωνα με την ευρωβουλευτή του ΠΑΣΟΚ, κα Ευαγγελία Τζαμπάζη, η οποία τονίζει πως αυτή η εναλλακτική μορφή τουρισμού, η οποία προωθείται ιδιαίτερα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα βοηθήσει τη χώρα.

«Οι νέες τάσεις στην τοπική ανάπτυξη εστιάζονται στην αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού κάθε περιοχής, στην ενίσχυση των τοπικών πρωτοβουλιών για ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και στην προώθηση πολυκεντρικών δικτύων και συνέργειας, με στόχο την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και στην προώθηση της τοπικής αειφορίας.

Η οργάνωση της διάθεσης ποιοτικών προϊόντων με κοινές προδιαγραφές παραγωγής και συσκευασίας, η διασύνδεσή τους με το τουριστικό προϊόν, η δικτύωση και η ποιοτική αναβάθμιση της παράδοσης, της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί σήμερα το μέσο για την ανάδειξη της επιχειρηματικής ικανότητας και των αναπτυξιακών δυνατοτήτων

της ελληνικής υπαίθρου. Στο παραπάνω πλαίσιο αναφοράς εντάσσεται και η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στις αγροτικές και ορεινές περιοχές η οποία έχει επιταχυνθεί τα τελευταία χρόνια ως αποτέλεσμα της αύξησης της τουριστικής ζήτησης και της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον για την τουριστική ανάπτυξη των αγροτικών και ορεινών περιοχών μέσω του αγροτουρισμού, ως μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο και το εκφράζει με σημαντική χρηματοδότηση και υποστήριξη. Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια επιτυχημένη ευρωπαϊκή πολιτική ανάπτυξης της περιφέρειας που εφαρμόζεται εδώ και δεκαετίες για να λύσει ή να αμβλύνει καίρια προβλήματα όπως η ερήμωση της υπαίθρου, η αστυφιλία και η μείωση της αγροτικής παραγωγής».

Γ. Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

1. Γενικά στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης

1.1. Γεωγραφικά και πληθυσμιακά στοιχεία

Η Περιφέρεια Κρήτης αποτελείται από τους νομούς Ηρακλείου, Ρεθύμνου, Χανίων, Λασιθίου και έχει έδρα το Ηράκλειο. Βρέχεται βόρεια από το Κρητικό Πέλαγος και νότια από το Λιβυκό Πέλαγος. Έχει συνολική έκταση 8.335 Χ Μ² και καλύπτει το 6,3% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στην Περιφέρεια Κρήτης ανήκουν επίσης και αρκετά μικρά νησιά όπως Γαύδος, Ντία, Κουφονήσι, Γαϊδουρονήσι ή Χρυσή, Σπιναλόγκα και Παξιμάδι, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι ακατοίκητα.

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Κρήτης ανέρχεται σε 562.276 κατοίκους σύμφωνα με την εκτίμηση της ΕΣΥΕ για το 1998. Ο αστικός πληθυσμός ανέρχεται στο 42% του συνολικού πληθυσμού, ο αγροτικός στο 46% και ο ημιαστικός πληθυσμός στο 12% του συνόλου.

Νομός Ηρακλείου

Είναι ο μεγαλύτερος της Κρήτης, με το μεγαλύτερο πληθυσμό και η πλουσιότερη περιοχή της καθώς διαθέτει το μεγαλύτερο κατά κεφαλή εισόδημα. Οι επαρχίες του νομού είναι επτά : Μαλεβυζίου, Τεμένους, Πεδιάδος, Πυργιώτισσας, Καινουρίου, Μονοφατσίου και Βιάννου. Πιο γνωστές πόλεις του νομού είναι το Ηράκλειο, η πρωτεύουσα του νομού, το Τυμπάκι, οι Μοίρες και η Βιάννος.

Ο νομός βρίσκεται ανάμεσα σε δύο οροσειρές, την Ίδη στα δυτικά και τη Δίκτη στα ανατολικά. Οι κοιλάδες που σχηματίζονται ανάμεσά τους είναι πολύ εύφορες. Σ' αυτές ανακάλυψε ο Άγγλος αρχαιολόγος Άρθουρ Έβανς το μινωικό παλάτι της Κνωσού. Μια χαμηλή οροσειρά υψώνεται στο μέσο του νομού και κατεβαίνει στην Πεδιάδα Μεσαράς. Η εύφορη αυτή πεδιάδα καλλιεργείται εδώ και χιλιάδες χρόνια. Εκεί βρίσκονται σπουδαίες αρχαιολογικές περιοχές όπως η Φαιστός και η Γόρτυνα. Στα νότια υπάρχει μια άλλη οροσειρά, ο «Κόφινας» που χωρίζει τη πεδιάδα από την ακτή. Η εντυπωσιακή κορυφή του Ψηλορείτη, 2.456 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, είναι ορατή σχεδόν απ' όλα τα σημεία του νομού.

Ο νομός έχει αρκετά αξιοθέατα. Το πιο σημαντικό είναι τα ερείπια του μινωικού πολιτισμού στην Κνωσό και η σπουδαία συλλογή μινωικών ευρημάτων στο αρχαιολογικό μουσείο της πόλης του Ηρακλείου. Ο νομός διαθέτει ακόμα πολλές βυζαντινές εκκλησίες, μοναστήρια, βενετσιάνικα κάστρα, και γενικά αρχαιολογικούς χώρους μεγάλης σημασίας και ενδιαφέροντος.

Ο νομός είναι γνωστός και για τις ωραίες παραλίες που διαθέτει. Οι παραλίες στην Αγία Πελαγία, τα Μάταλα και τους Καλούς Λιμένες

προσελκύουν κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό τουριστών. Το ανατολικό τμήμα του νομού έχει μεγάλα παραθαλάσσια τουριστικά θέρετρα, όπως η Χερσόνησος και τα Μάλια.

Οι επαρχίες Μαλεβυζίου, Τεμένους και Πεδιάδος είναι γνωστές για τη μεγαλύτερη παραγωγή σταφυλιών στην Κρήτη. Τα κυριότερα προϊόντα τους είναι οι ποικιλίες σταφυλιών σουλτανίνας και ροζακί και το κρασί Μαλεβύζι. Η περιοχή παράγει ακόμα ελιές, ελαιόλαδο και δημητριακά.

Οι επαρχίες Πυργιώτισσας, Καινουρίου, Μονοφατσίου και Βιάννου παράγουν φρούτα, ελιές, ελαιόλαδο και δημητριακά. Χαρακτηριστικό είναι ότι καλλιεργούνται όλο το χρόνο σε θερμοκήπια από τους κατοίκους των νοτίων κυρίως περιοχών.

Νομός Ρεθύμνου

Διαθέτει τέσσερις επαρχίες: Ρεθύμνου, Μυλοποτάμου, Αμαρίου και Αγίου Βασιλείου. Οι κυριότερες πόλεις είναι το Ρέθυμνο (η πρωτεύουσα του νομού) και η Αγία Γαλήνη και τα κυριότερα χωριά τα Ανώγεια και το Αμάρι.

Ο νομός Ρεθύμνου είναι ο μικρότερος της Κρήτης. Οι κυριότερες πλουτοπαραγωγικές πηγές του είναι οι ελιές, το ελαιόλαδο και τα φρούτα. Οι κάτοικοί του επίσης ασχολούνται με την κτηνοτροφία.

Στο νομό υπάρχουν «κρυμμένοι» μινωικοί ναοί, νεκροπόλεις, κατοικίες και παλάτια, καθώς και πολλές εκκλησίες.

Στο οροπέδιο της Νίδας, ψηλά στα βουνά του Ψηλορείτη υπάρχει το σπήλαιο Ιδαίο Άντρο όπου εικάζεται ότι γεννήθηκε ή ανατράφηκε ο Δίας. Η οροσειρά Κέδρος της οποίας η ψηλότερη κορυφή είναι 1.777 μέτρα βρίσκεται

στο ανατολικότερο σημείο της επαρχίας του Αγίου Βασιλείου. Η περιοχή διαθέτει όμορφα φαράγγια.

Ο νομός είναι γνωστός για τα πολλά παραδοσιακά χωριά του πολλά από τα οποία έχουν μείνει «ανεπηρέαστα» από το τουριστικό ρεύμα της περιοχής.

Νομός Χανίων

Καλύπτει το δυτικό τμήμα του νησιού. Υποδιαιρείται σε πέντε επαρχίες: Σελίνου, Κυδωνίας, Κισάμου, Αποκορώνου και Σφακίων. Οι κυριότερες πόλεις του νομού είναι τα Χανιά (η πρωτεύουσα του νομού) και το Καστέλι. Οι κυριότερες κωμοπόλεις είναι η Παλαιόχωρα και η Χώρα Σφακίων.

Ο νομός παρέχει τουριστικές υπηρεσίες και δραστηριότητες όλων των κατηγοριών καλύπτοντας όλες τις προτιμήσεις. Τα Λευκά Όρη που υψώνονται πίσω από τα Χανιά και βυθίζονται στο Λιβυκό Πέλαγος έχουν πολλά φαράγγια και χαράδρες (Σαμαριάς, Αράδενας, Ίμπρου, Καλλικράτη). Οι αμμώδεις παραλίες και τα καταγάλανα νερά στα Φαλάσαρνα, την Παλαιόχωρα και τη Γεωργιούπολη, το Ελαφονήσι και τη Γραμβούσα, είναι ιδανικά για κολύμπι. Πολλά αξιοθέατα υπάρχουν στην περιοχή των Σφακίων. Οι παραλίες κοντά στο Λουτρό, την Αγία Ρούμελη και το Φραγκοκάστελλο προσφέρουν τα νερά του Λιβυκού Πελάγους. Οι μινωικοί, ρωμαϊκοί και βυζαντινοί αρχαιολογικοί χώροι είναι σημείο αναφοράς για τους τουρίστες.

Νομός Λασιθίου

Καλύπτει το ανατολικό άκρο του νησιού. Ο νομός χωρίζεται στις επαρχίες Μιραμπέλλου, Λασιθίου, Ιεράπετρας και Σητείας. Οι κυριότερες πόλεις είναι ο

Άγιος Νικόλαος (η πρωτεύουσα του νομού), η Ιεράπετρα και η Σητεία. Στο νομό κυριαρχεί η οροσειρά Δίκτη, η ψηλότερη κορυφή της οποίας είναι το όρος Δίκτη.

Μερικοί από τους αρχαιότερους μινωικούς οικισμούς της Κρήτης ανακαλύφθηκαν στο νομό. Σ' αυτούς συγκαταλέγονται η Βασιλική, το Παλαίκαστρο, η Μύρτος, η Ζάκρος, ο Μόχλος και τα Γουρνιά. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το μινωικό παλάτι της Ζάκρου. Σημαντική αρχαία ελληνική πόλη είναι η Λατώ. Στα αρχαιολογικά μουσεία του Αγίου Νικολάου και της Σητείας εκτίθενται ευρήματα απ' όλες τις ανασκαφές.

Αξιοθέατα του νομού είναι η εκκλησία της Παναγίας της Κεράς κοντά στην Κριτσά που διαθέτει καλοδιατηρημένες βυζαντινές νωπογραφίες, το Μοναστήρι Τοπλού στη Σητεία με μια μεγάλη συλλογή εικόνων, άλλα βυζαντινά μνημεία και βενετικές επαύλεις.

Ο νομός έχει να προσφέρει ωραίες παραλίες όπως αυτές στον κόλπο του Μακρυγιαλού, παραλίες κοντά στην Ίτανο και στη Ζάκρο και το περίφημο φοινικόδασος στο Βάι.

Η επαρχία Ιεράπετρας είναι γνωστή για το ελαιόλαδό της, καθώς επίσης για τα πολλά είδη λαχανικών που καλλιεργούνται όλο το χρόνο μέσα σε θερμοκήπια. Η επαρχία Σητείας είναι η μεγαλύτερη σε έκταση και πληθυσμό. Παράγει και αυτή τυπικά κρητικά προϊόντα όπως σουλτανίνα, ελαιόλαδο και δημητριακά.

1.2. Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Το Α.Ε.Π. του πρωτογενούς τομέα καταλαμβάνει το 12% του ΑΕΠ του Πρωτογενούς τομέα της χώρας και το 31% του συνολικού περιφερειακού ΑΕΠ, ιδιαίτερα σημαντικά, γεγονός που δείχνει τη σπουδαιότητα του τομέα για την περιφερειακή και εθνική οικονομία.

Η διάρθρωση των καλλιεργειών στην Περιφέρεια Κρήτης αναδεικνύει την εξειδίκευση σε παραδοσιακές καλλιέργειες όπως η ελαιοκαλλιέργεια και η αμπελουργία. Τα κηπευτικά καλύπτουν μόλις το 3% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης, αλλά στην Κρήτη συγκεντρώνεται περίπου το 50% των θερμοκηπίων της χώρας. Η περιφέρεια διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα στην παραγωγή νωπών λαχανικών και ανθέων.

Η κτηνοτροφία στην Κρήτη έχει κατά κύριο λόγο εκτατικό χαρακτήρα, με μικρό αριθμό οργανωμένων κτηνοτροφικών μονάδων. Το μεγαλύτερο τμήμα ζωικού κεφαλαίου αποτελείται από αιγοπρόβατα ελευθέρως βοσκής. Σημαντικές είναι οι προϋποθέσεις ανάπτυξης στην παραγωγή τυριών, που συμμετέχει κατά 25% στην εγχώρια παραγωγή.

Παρά το νησιωτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας, η αλιεία αντιμετωπίζει προβλήματα που εντοπίζονται κυρίως στην έλλειψη υποδομών, διαχείρισης και εμπορίας των αλιευμάτων και εκσυγχρονισμού και αναδιάρθρωσης του αλιευτικού στόλου και των μεθόδων αλιείας.

Τέλος, η Κρήτη παρουσιάζει πλεονέκτημα στην μελισσοκομία λόγω κλίματος και υπάρχουσας μελισσοκομικής χλωρίδας.

1.3. Λιμάνια – Αεροδρόμια – Οδικό Δίκτυο

Στην Κρήτη υπάρχουν έξι λιμάνια που δέχονται επιβατικά πλοία:

- Λιμάνι στον Κίσσαμο (Καστέλι)
- Λιμάνι στη Σούδα
- Λιμάνι στο Ρέθυμνο
- Λιμάνι στο Ηράκλειο
- Λιμάνι στον Άγιο Νικόλαο
- Λιμάνι στη Σητεία

Ακόμα, κατά μήκος όλης της ακτογραμμής του νησιού υπάρχουν πολλά αγκυροβόλια.

Στην Κρήτη υπάρχουν δύο μεγάλα αεροδρόμια :

- Διεθνές αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης» στο Ηράκλειο
- Αεροδρόμιο «Ιωάννης Δασκαλογιάννης» στα Χανιά

Στην Κρήτη το οδικό δίκτυο είναι αρκετά εκτεταμένο και δεν υπάρχει περιοχή στο νησί που να μη φτάνει κάποιος δρόμος. Κατά μήκος της βόρειας ακτής οι πόλεις ενώνονται με ένα σύγχρονο αυτοκινητόδρομο. Κατά μήκος της νότιας ακτής δεν υπάρχει αντίστοιχος αυτοκινητόδρομος. Υπάρχουν όμως επαρχιακοί δρόμοι που ενώνουν σχεδόν όλα τα χωριά με τις πόλεις. Κάποιοι απ' αυτούς είναι αρκετά στενοί και με πολλές στροφές και έτσι για μικρές αποστάσεις χρειάζεται δυσανάλογος χρόνος. Το ίδιο ισχύει και για το εσωτερικό του νησιού με εξαίρεση τους αυτοκινητόδρομους Ρέθυμνο – Σπήλι, Ηράκλειο – Μεσαρά, Ηράκλειο – Βιάννος, Άγιος Νικόλαος – Ιεράπετρα.

1.4. Αγροτουρισμός : Καταλύματα – Εστίαση – Δραστηριότητες

1.4.1. Προβληματισμοί της Μαίρης Φραγκάκη

Η Μαίρη Φραγκάκη ξεκίνησε, πριν γίνει μόδα ο αγροτουρισμός, και έγινε πρωτοπόρος στο χώρο. Της ανήκει η κατοικία «Ροδίαλος», στο Πάνορμο Ρεθύμνου. Είναι μια μικρή κατοικία για φιλοξενία περιηγητών όπου εφαρμόζεται το πρόγραμμα «Κρητική διατροφή με βιολογικά προϊόντα».

Η άποψή της είναι ότι ο αγροτουρισμός δε σημαίνει ανακαίνιση του πατρικού μας (συνήθως με επιδότηση) για να δεχθούμε τουρίστες παρέχοντάς τους έναν πολυτελή τόπο διαμονής. Αγροτουρισμός σημαίνει μια πλήρη απασχόληση των περιηγητών στο χώρο που επισκέπτονται και προτάσεις για το πού, πώς, τι θα κάνουν στον υπόλοιπο χρόνο τους.

Κατά τη γνώμη της ο αγροτουρισμός στην Κρήτη δεν παρουσιάζει την απαραίτητη υποδομή. Για παράδειγμα έχει χτιστεί αγροτουριστικό κατάλυμα στην Κορυφή του Ψηλορείτη. Πώς πάει όμως εκεί ο τουρίστας; Και πότε πάει; Πώς δηλαδή μπορεί να «επεκταθεί» η τουριστική σεζόν, όταν δεν υπάρχει η απαραίτητη πρόβλεψη: Πρόβλεψη και μελέτη για το ποιος, πότε και γιατί πάει στον Ψηλορείτη; Από την άλλη τι προσφέρουν τα αγροτουριστικά καταλύματα; Η σπιτική μαρμελάδα και το φαγητό της γιαγιάς δεν είναι αρκετά. Ούτε το τζάκι και το γραφικό φως των κεριών. Ο αγροτουρισμός χρειάζεται όραμα, όχι μόνο διαφήμιση για χειμερινές αποδράσεις και καλοκαιρινές εξορμήσεις.

Προτρέπει να σκεφτούμε μια τυπική ελληνική παρέα που είναι για την ώρα και την εποχή οι καλύτεροι πελάτες του αγροτουρισμού. Τι κάνει αυτή η παρέα το Σαββατοκύριακο; (γιατί για την υπόλοιπη εβδομάδα δε γίνεται ακόμα λόγος.) Πάντως ποδηλασία δεν κάνει! Πάνε κάπου, κάθονται, τρώνε, βλέπουν τηλεόραση, κοιμούνται, ξυπνάνε, ξανατρώνε, οι μισοί βλέπουν αθλητικά, οι

άλλοι μισοί παίζουν μπιρίμπα. Ό,τι κάνουν και στη σπίτι τους δηλαδή. Ακόμα, μπορεί να βγουν και στη βεράντα, για να πάρουν μερικές ανάσες και να θαυμάσουν το τοπίο. Κάποιοι μπορεί να βγουν έξω για να μαζέψουν χόρτα ή λουλούδια. Αυτή είναι η επαφή με τη φύση. Αυτός δεν είναι όμως αγροτουρισμός!

Στην κατοικία «Ροδίαλος» το πρόγραμμα είναι μια συνεχής ενασχόληση των τουριστών με τη διατροφή. Οι τουρίστες ξεκινούν μ' ένα γερό κρητικοκεντρικό πρωινό και φτάνουν στις πρώτες απογευματινές ώρες μ' ένα καφεδάκι και το γλυκό του κουταλιού. Μέσα στη μέρα μαζεύουν λαχανικά, και διάφορα προϊόντα από τον αγρό, κολυμπούν, ψαρεύουν, πάνε για ψώνια σχετικά με το φαγητό, μαγειρεύουν, συζητούν για το μενού, το συνδυασμό των τροφών, τον πολιτισμό της κουζίνας.

Τρώνε μαζί με την οικογένεια των ιδιοκτητών, πίνουνε, συζητούν. Αυτό σημαίνει ότι από τη διατροφή μπορούν να περάσουν σε άλλες μορφές πολιτισμού, από τις συνταγές στην παράδοση, από την παράδοση στο περιβάλλον, την ιστορία, την πολιτική.

Δηλαδή οι τουρίστες συμμετέχουν σ' ένα συμπόσιο, με την αρχαία έννοια του όρου. Πρόκειται για μια συμμετοχική διαδικασία που ξεκινάει από τη διατροφή και εξελίσσεται χωρίς καταναγκασμούς και ωράρια σε μια ομαδική ψυχαγωγία υψηλής ποιότητας.

1.4.2. Αγροτουριστικοί προορισμοί

Όταν οι τουρίστες επιθυμούν απλώς την ξεκούραση, τότε η διαμονή δίπλα στην κρητική ύπαιθρο θα τους χαρίσει στιγμές γαλήνης και χαλάρωσης. Όμως

το ζητούμενο είναι να επιλέγονται κάθε φορά προορισμοί που θα δώσουν τη δυνατότητα σ' αυτούς που το επιθυμούν, να κάνουν μια βόλτα με το άλογο, ποδηλασία στο βουνό και τις πεδιάδες της Κρήτης, περίπατο στο δάσος, να διασχίσουν ένα φαράγγι, να καλλιεργήσουν ένα χωράφι, να ταΐσουν ζώα και γενικά να συμμετέχουν σε αγροτικές ή κτηνοτροφικές εργασίες.

Οι περισσότερες αγροτουριστικές μονάδες στην Κρήτη διαθέτουν ιδιόκτητες καλλιέργειες και φάρμες, όπου παράγονται προϊόντα βιολογικά και απαλλαγμένα από κάθε είδους φάρμακα και χημικά. Έτσι, γνήσια κρητικά προϊόντα, όπως τυρί και μέλι, λαχανικά, ελαιόλαδο, θυμάρι, φασκόμηλο, παξιμάδι, ρίγανη, κρασί και τσικουδιά από ντόπια σταφύλια και αρωματικά φυτά, θα αποτελέσουν τα κύρια συστατικά του φαγητού των τουριστών, το οποίο θα είναι μαγειρεμένο από την ίδια την ιδιοκτήτρια ή κάποια άλλη νοικοκυρά του πλησιέστερου χωριού, βασισμένο σε παραδοσιακές κρητικές συνταγές.

1.4.3. Παραδείγματα - Προτάσεις

ΑΡΟΛΙΘΟΣ παραδοσιακό χωριό

Νομός Ηρακλείου Δήμος Τυλίσσου

Στις αρχές της δεκαετίας του 80' ένας ευφυής, δραστήριος, δημιουργικός και ονειροπόλος άνθρωπος αποφάσισε να ξεκινήσει ένα έργο ζωής με στόχο την προσφορά προς την ιδιαίτερη πατρίδα του, την Κρήτη.

Παρά το γεγονός ότι επαγγελματικά δεν ανήκε στο χώρο των ξενοδόχων ούτε των μεγάλων επιχειρηματιών έθεσε ως στόχο τη δημιουργία ενός χώρου

όπου όλες εκείνες οι εικόνες των παιδικών του χρόνων θα ζωντάνευαν και θα είχαν έτσι τη δυνατότητα να διατηρηθούν για το μέλλον.

Έχοντας την ανήσυχη αυτή σκέψη ήρθε σε επαφή με τον συνεργάτη του και δύο αξιόλογους αρχιτέκτονες τον κο Σωτήρη Σωτηράκο και Ηλία Πατρονικόλα, προκειμένου να μεταφέρουν στα σχέδια την ιδέα της δημιουργίας ενός Παραδοσιακού Χωριού όπου θα διατηρούνταν η Παράδοση της Κρήτης μέσα από ποικίλες μορφές όπως τις τέχνες, τα επαγγέλματα, τη διατροφή, τον τρόπο ζωής τα ήθη και τα έθιμα.

Ο πεθερός του κου Σαλούστρου, ο Μιχάλης Καλλέργης ή Μακρομιχάλης διέθεσε την απαραίτητη έκταση στην περιοχή Σερβιλί Τυλίσσου.

Η περιοχή αυτή αρχικά ήταν βοσκότοπος όπου ο Μακρομιχάλης έβοσκε τα πρόβατά του. Συγκεκριμένα στην περιοχή όπου σήμερα υπάρχει η μεγάλη πλατεία του χωριού (στο Φαζό Χαράκι) έσπερνε βίκο και άλλα σιτηρά για τα πρόβατα. Το χαράκι αυτό εξακολουθεί να υπάρχει και στις μέρες μας στην μεγάλη πλατεία του Αρόλιθου.

Την άνοιξη του 1985 μπήκαν τα θεμέλια των εγκαταστάσεων. Δύο περίπου χρόνια πριν ο κος Σαλούστρος με αστείρευτο ζήλο αγωνιζόταν να μαζέψει από διάφορα χωριά της Κρήτης όλα τα αντικείμενα που θα διακοσμούσαν το εσωτερικό των σπιτιών και άλλα υλικά όπως πελέκια και πέτρες για την εξωτερική επένδυση των κτιρίων.

Ώρες ατελείωτες και προσωπικός κόπος που δεν μπορεί να πληρωθεί, αφιερώθηκαν προκειμένου να δημιουργηθεί το έργο αυτό.

Από σπίτι σε σπίτι, από χωριό σε χωριό τριγυρνούσε σαν πλανόδιος παλιατζής για να μαζέψει ότι οι άλλοι έριχναν στα σκουπίδια και ήθελαν να

“ξεφορτωθούν”. Πέτρες από γκρεμισμένα σπίτια, από σωρούς και από τις πλαγιές των βουνών συγκεντρώθηκαν με τα χέρια για να ομορφύνουν τα κτίρια του συγκροτήματος.

Έτσι σιγά-σιγά ο Αρόλιθος άρχισε να δημιουργείται.

Το 1988 έγιναν τα εγκαίνια του. Από τότε μέχρι σήμερα, ο Αρόλιθος λειτουργεί με σεβασμό προς την Κρητική παράδοση και με διάθεση προσαρμογής στις εξελίξεις και τις ανάγκες της εποχής.

Σήμερα ο Αρόλιθος ανήκει αποκλειστικά στην οικογένεια του Γιώργη και Μαρίκας Σαλούστρου. Μαζί με τα τέσσερα παιδιά τους το Γιάννη, την Ελένη, το Μιχάλη και το Βαγγέλη, εργάζονται με κέφι και μεράκι για τη διατήρηση αυτού του οράματος που άρχισε πριν από χρόνια.

Αποτελεί πρότυπο συγκρότημα το οποίο έδωσε το φως σε πολλές άλλες επιχειρήσεις να ακολουθήσουν ανάλογο παράδειγμα. Έτσι πολλές από αυτές, κατασκευάζουν κτίρια με έντονο το παραδοσιακό στοιχείο στην αρχιτεκτονική τους.

Όταν δεν είχε έρθει ακόμα στην Ελλάδα ο όρος Αγροτουρισμός, ο Αρόλιθος, μια πρωτοβουλία ενός ανθρώπου με μεράκι και αγάπη για το τόπο του, ήταν ήδη παρόν στον ελληνικό χάρτη.

ΘΑΛΟΡΗ Ξενώνες - Καπετανιανά

Στον ορεινό όγκο των Αστερουσίων, δυτικά της κορυφής Κόφινα, στον οικισμό Καπετανιανά, σε υψόμετρο 815 μέτρων και με θέα στο Λιβυκό πέλαγος, η θέση του οικισμού Θαλορή είναι ξεχωριστή, καθώς συνδυάζει μοναδικά το στοιχείο του βουνού και της θάλασσας.

Η μακρά ιστορία του οικισμού και ο διπλός χαρακτήρας του, αποτυπώνεται στα κτίσματα του, όπου συνυπάρχουν, στοιχεία μινωικής αλλά και μοναστηριακής αρχιτεκτονικής. Τα σπίτια είναι φρουριακού τύπου και

συνοδεύονται από ποιμενικές εγκαταστάσεις ενταγμένα άριστα στο βραχώδες περιβάλλον.

Με απόλυτο σεβασμό στα ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, μια ολόκληρη γειτονιά καταλυμάτων , στην πιο περίοπτη θέση του οικισμού, αναπαλαιώθηκε χωρίς να αλλοιωθεί το ύφος τους και ο οικιστικός ιστός, και έτσι δημιουργήθηκε το Συγκρότημα Ξενώνων ΘΑΛΟΡΗ.

Οι Ξενώνες δεν έχουν αποκοπεί από τον υπόλοιπο οικισμό που εξακολουθεί να παραμένει ζωντανός. Παρά την άψογα ανακαινισμένη όψη τους αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του, και εντάσσονται αρμονικά στον τύπο και στον τρόπο του.

Τα φυσικά υλικά που έχουν χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή των Ξενώνων, όπως η πέτρα σε εξωτερικούς και εσωτερικούς χώρους, το ξύλο, το μάρμαρο, καθώς και οι φυσικοί βράχοι που βρίσκονται αυτούσιοι στο εσωτερικό των περισσότερων Ξενώνων, και τα παραδοσιακά τζάκια, είναι ορισμένα από τα στοιχεία που κάνουν το συγκρότημα αυτό ξεχωριστό.

Στο κέντρο του συγκροτήματος ένα μεγάλο κτίριο συνδεδεμένο με μια σειρά θρύλων αποτελεί το σημείο συγκέντρωσης και αναψυχής, όπου ο επισκέπτης θα βρει μια πλούσια παραδοσιακή κουζίνα, με ντόπια, φρέσκα υλικά που παράγει με τον ίδιο τρόπο, αιώνες τώρα, η μάνα γη.

Το συγκρότημα ΘΑΛΟΡΗ συνδυάζει την Θάλασσα με το Βουνό, την ιστορία με τους μύθους, την άγρια φύση με την γαλήνη, τις διακοπές με τον παραδοσιακό βίο.

Η υψηλή αισθητική και οι υπηρεσίες που παρέχονται , καταφέρνουν να ικανοποιήσουν ακόμα και τους πιο απαιτητικούς πελάτες, που αναζητούν μια βάση εξόρμησης για επαφή με την κρητική φύση.

Οι Ξενώνες διαθέτουν ολοκληρωμένες ποιοτικές υπηρεσίες για μια άνετη και ευχάριστη διαμονή, όπου ο επισκέπτης μεταφέρεται νοερά σε μια άλλη εποχή.

Επίσης, παρακολουθεί την καθημερινή ζωή και τις ενασχολήσεις των κατοίκων, που εξακολουθούν να βόσκουν τα κοπάδια τους στις γύρω πλαγιές, να εξασκούν την μελισσοκομία και την καλλιέργεια κηπευτικών.

Η συμμετοχή στις γιορτές τους με τα αρχέγονα έθιμα, όπως αυτό της δεντρολατρίας, που επιβιώνουν από την μινωική εποχή, αποτελούν μια μοναδική εμπειρία.

Χτισμένο από πέτρα και ξύλο , σε δύο επίπεδα , με μεγάλα τζάκια και στους δύο χώρους , επιβλητικά παράθυρα , που έχουν θέα προς το Λιβικό Πέλαγος , με παραδοσιακό διάκοσμο, με τα χειροποίητα φωτιστικά από ξύλο ελιάς, η ταβέρνα του οικισμού είναι διαμορφωμένη έτσι, ώστε να δημιουργεί μια ατμόσφαιρα ξεχωριστή, στην οποία μπορούν να απολαύσουν οι επισκέπτες την τοπική παραδοσιακή κουζίνα.

Μπορούν να ξεκινήσουν τη μέρα απολαμβάνοντας το παραδοσιακό πρωινό, που ετοιμάζεται με φρέσκα ντόπια υλικά, όπως το παραδοσιακό ψωμί, το μέλι, τα αυγά, τους παραδοσιακούς τηγανίτες, το τυρί , το γιαούρτι.

Η κουζίνα βασίζεται στην μεσογειακή Κρητική Διατροφή η οποία είναι φημισμένη και βραβευμένη. Η φιλοσοφία της βασίζεται στην χρήση αγνών ντόπιων πρώτων υλών και στο μαγείρεμα με τον παραδοσιακό τρόπο. Στο

πλαίσιο αυτό έχει δημιουργηθεί ένα συγκεκριμένο μενού για το μεσημέρι και ένα δεύτερο μενού για το βράδυ. Τα κρητικά γλυκά κουταλιού και οι κρητικές πίτες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του μενού.

Οι Ξενώνες μπορούν να αποτελέσουν την βάση για μοναδικές διαδρομές τόσο στο βουνό, όσο και στην θάλασσα, αφού μια μικρή αλλά ευχάριστη διαδρομή μπορεί να οδηγήσει τους επισκέπτες σε πανέμορφες μυστικές παραλίες στο νοτιότερο σημείο της Κρήτης.

Η περιοχή των Αστερουσίων αποτελεί τον πιο δημοφιλή προορισμό στην Κρήτη, για λάτρες της πεζοπορίας και της αναρρίχησης.

Μερικά από τα σημεία που μπορούν να επισκεφθούν κατά την διαμονή τους στους Ξενώνες είναι τα εξής:

- Το ιερό της Μονής του Κόφινα, το αρχαιότερο του μινωικού κόσμου
- Το μοναστήρι του Κουδουμά και τα έρημα ασκητήρια και μονύδρια
- Τα απομεινάρια επτά μεσαιωνικών οικισμών
- Τις πολυάριθμες βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες
- Τις παρθένες παραλίες στα νότια παράλια του Νομού Ηρακλείου (Παραλία Ελυγιάς, Παραλία Αϊ-Γιάννη, Παραλία Κατάρτι, Παραλία Κουδουμά, Παραλία Τρυπητής).
- Τα ανεξερεύνητα Φαράγγια (φαράγγι του Άμπα, φαράγγι της Ελυγιάς, Φαράγγι της Τρυπητής))

Επίσης, οι επισκέπτες μπορούν να γνωρίσουν την πλούσια χλωρίδα με τα σπάνια στενοενδημικά φυτά και την πλούσια άγρια βλάστηση της περιοχής και να αντικρύσουν τους γυπαετούς στο πευκόδασος του Κόφινα.

ΗΛΙΑΘΟΣ κτιριακό συγκρότημα

Νομός Ηρακλείου / Δήμος Αρχανών

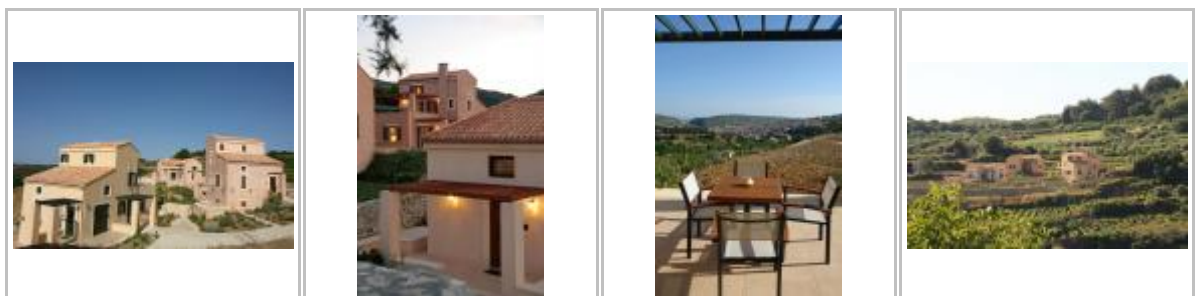
Το κτιριακό συγκρότημα Ηλίαθος αποτελεί ένα ξεχωριστό προορισμό εκλεπτυσμένης ομορφιάς, μόλις 500μ. νότια από το ιστορικό χωριό των Αρχανών Ηρακλείου.

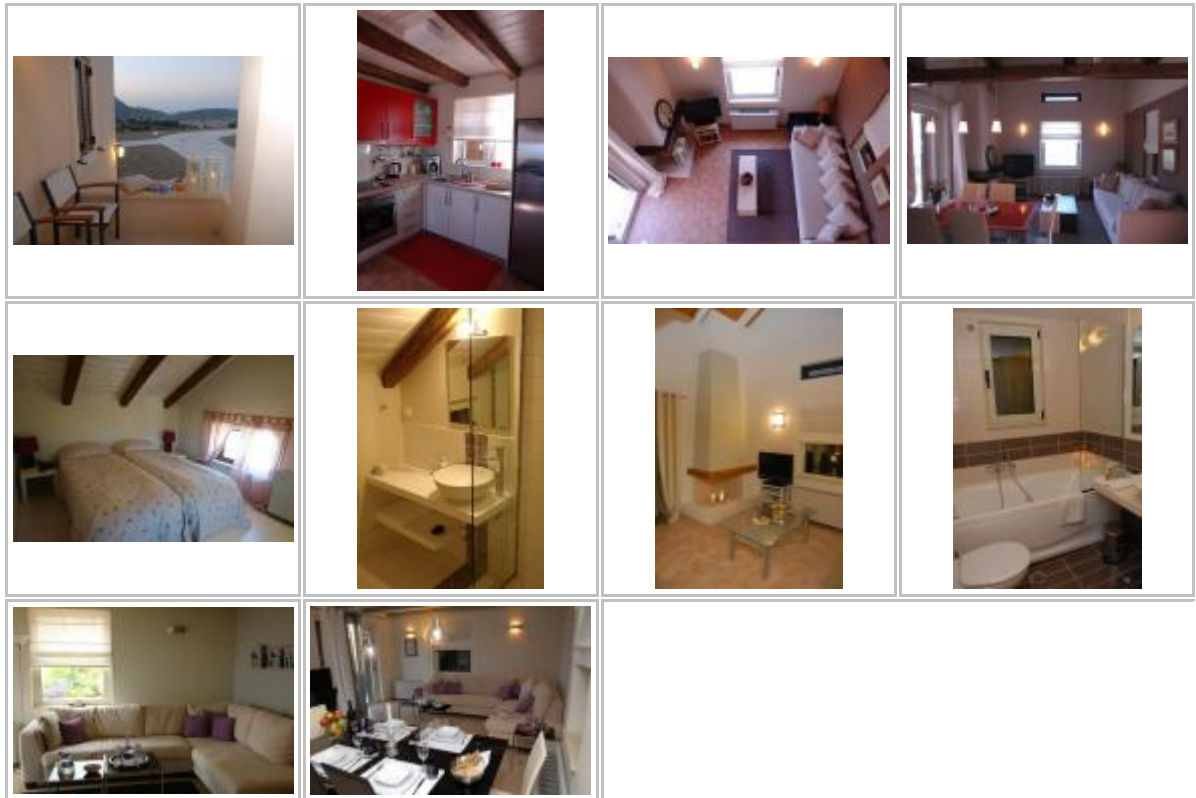
Οι 6 υπέροχες κατοικίες του, με ονόματα εμπνευσμένα από ουράνιους αστερισμούς, είναι κτισμένες στην πλαγιά μίας καταπράσινης έκτασης 10 στρεμμάτων, μέσα σε ελαιώνες και αμπελώνες, με πανοραμική θέα τον παραδοσιακό οικισμό των Αρχανών, το ιστορικό βουνό του Γιούχτα και το απέραντο γαλάζιο του κόλπου του Ηρακλείου. Φτιαγμένες με μεράκι και γούστο, ξεχωρίζουν για την ομορφιά, την υψηλή αισθητική και τους άνετους και φιλόξενους χώρους τους.

Η εξωτερική άποψη του συγκροτήματος είναι απόλυτα εναρμονισμένη με το φυσικό περιβάλλον, ακολουθώντας το παραδοσιακό ύφος της περιοχής των Αρχανών. Το ζεστό ύφος των εσωτερικών χώρων σε συνδυασμό με την σύγχρονη αντίληψη παροχής υπηρεσιών εξασφαλίζουν στους επισκέπτες μια άνετη και ευχάριστη διαμονή.

Το κτιριακό συγκρότημα Ηλίαθος αποτελεί έναν ιδανικό προορισμό χαλάρωσης και αναζωογόνησης όλο το χρόνο. Οι επισκέπτες του έχουν την ευκαιρία να αφεθούν στην απόλυτη ηρεμία της φύσης. Οι βίλες αποτελούνται από 4 κατοικίες για 4 έως 8 άτομα, και 2 στούντιο που φιλοξενούν έως 3 άτομα. Οι κατοικίες και τα στούντιο καθεμίας από τις 4 βίλες μπορούν να λειτουργήσουν αυτόνομα.

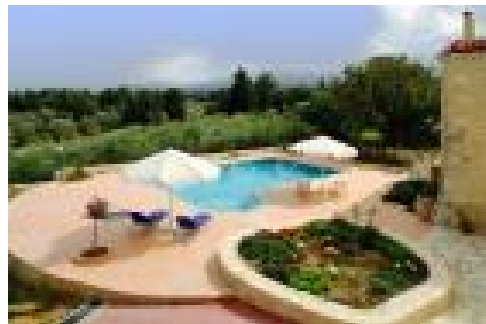

ΑΛΛΑΡΙΑ βίλλα

Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Γεροποτάμου

Η βίλλα βρίσκεται στον πολύ μικρό παραδοσιακό οικισμό Σταυρωμένο του Δήμου Γεροποτάμου δίπλα στις Μαργαρίτες, και κοντά στην Αρχαία Ελεύθερα.

Αλλαρία ήταν μία από τις πολλές αρχαίες πόλεις της Κρήτης. Η πόλη ήταν γνωστή από τα νομίσματά της, κυρίως του 3ου και 2ου π.Χ. αιώνα, και από μερικές επιγραφές που αναφέρονται στη συνθήκη φιλίας που είχε υπογράψει η Αλλαρία με την Πάρο ,την Τέω και τον Βασιλιά της Περγάμου Ευμένη Β'.Ο κάτοικός της ονομαζόταν σύμφωνα με τις επιγραφές ,Αλλαριώτης. Η Αλλαρία ήταν πόλη ελεύθερη και ανεξάρτητη και είχε στα νομίσματά της την κεφαλή της Αθηνάς με φίδι στην περικεφαλαία της και από την άλλη πλευρά τον Ηρακλή γυμνό.

Με πολλή αγάπη και μεράκι αλλά και σεβασμό στο περιβάλλον και στον άνθρωπο οι ιδιοκτήτες ανακαίνισαν το πατρικό τους αγροτόσπιτο. Σκοπός τους είναι να προσφέρουν στον επισκέπτη την κρητική φιλοξενία, τη δυνατότητα να περιπλανηθεί στα μονοπάτια της παράδοσης σε συνδυασμό με τις ανέσεις της σύγχρονης ζωής. Είναι ιδανικός τόπος για χαλάρωση και ηρεμία, καθώς και για περιπάτους σε γραφικά μονοπάτια.

Η βίλλα Αλλαρία έχει δύο παραδοσιακές πετρόκτιστες κατοικίες: τη παλιά και την καινούρια που τα χωρίζει μια μεγάλη αυλή. Το παλιό κτίριο έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο και ανακαινίσθηκε χωρίς παρεμβάσεις στην αρχιτεκτονική του. Το καινούριο δημιουργήθηκε ακολουθώντας την αρχιτεκτονική και τη νοοτροπία του αρχικού σπιτιού. Στον όροφο, υπάρχουν τρία υπνοδωμάτια. Από το παράθυρο του πρώτου δωματίου αντικρίζει κανείς το απέραντο πράσινο και τα βουνά Κουλούκωνας και Ψηλορείτης. Το δεύτερο διαθέτει μια μεγάλη βεράντα με πέργκολα, ενώ από το παράθυρό του δεσπόζει η μεγάλη αυλή με τις πέτρινες πλάκες και τον παλιό φούρνο. Το τρίτο υπνοδωμάτιο έχει το παλιό τζάκι και θέα τον κήπο μέχρι τη θάλασσα.

Στο ισόγειο υπάρχουν ένα υπνοδωμάτιο και οι κοινόχρηστοι χώροι, όπως κουζίνα και τραπεζαρία.

Στην τραπεζαρία δεσπόζουν το τζάκι και τα παραδοσιακά κρητικά έπιπλα απόλυτα εναρμονισμένα με το χώρο.

Από το Σταυρωμένο μπορούν να επισκεφθούν οι επισκέπτες :

- Την Μνημειακή ελιά στον κάτω Τριπόδο, ηλικίας 2.600 ετών, περίπου.
- Τις Μαργαρίτες, χωριό φημισμένο για την αγγειοπλαστική του τέχνη και τις βυζαντινές του εκκλησίες.
- Τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ελεύθερνας.
- Την ιστορική Μονή Αρκαδίου.
- Σπήλαια όπως του Μελιδονίου και των Ζωνιανών.
- Παραθαλάσσια χωριά όπως το Πάνορμο και το Μπαλί.
- Ορεινά χωριά όπως τα Ανώγεια, η Αξός, το Γαράζο.
- Εξωτικές παραλίες του Λιβυκού Πελάγους όπως Αγία Γαλήνη, Πλακιάς, Ροδάκινο, Άγιος Παύλος, Δαμνόνη.

Ακόμα, οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν τοπική παραδοσιακή κουζίνα στα χωριά : Λαγκά, Μαργαρίτες, Πέραμα, Ρούμελη, Πάνορμο, Μπαλί.

MALA Villa

Νομός Λασιθίου / Δήμος Μαλλίων

Η Villa Mala βρίσκεται στο χωριό Μάλλες της Ιεράπετρας. Ανάμεσα στις Μάλλες και στο Χριστό, 2 χλμ. δυτικότερα, βρισκόταν η αρχαία πόλη Μάλλα, που ήταν ανεξάρτητη και αυτόνομη με δικά της νομίσματα που απεικόνιζαν στο ένα μέρος το κεφάλι του Δία και στο άλλο έναν αετό.

Στην περιοχή βρέθηκαν αγγεία και άλλα αντικείμενα Ρωμαϊκής εποχής. Η πολυτέλεια συναντά την αληθινή κρητική ομορφιά στην επιβλητική Villa Mala.

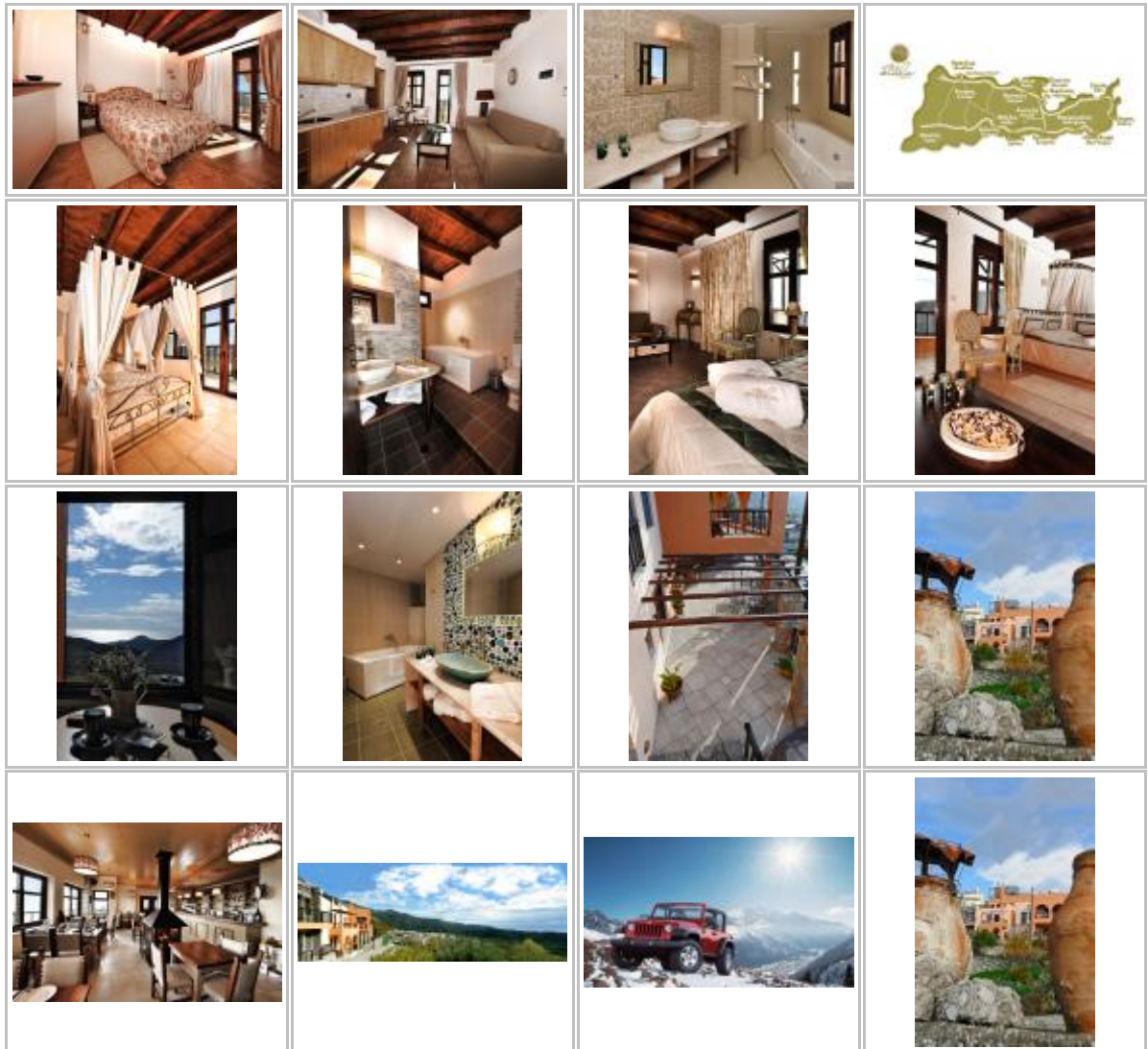
Στις 5 DeLuxe κατοικίες δε θα λείπει απολύτως τίποτα στον επισκέπτη, σε μια διαμονή γεμάτη εκπλήξεις και ρομαντισμό, χρώματα και αρώματα. Μπορεί να απολαύσει την πολυτέλεια της ιδιωτικής σας κατοικίας και να χαλαρώσει ανάμεσα σε φυσικά τοπία γεμάτα αντιθέσεις, στις περιοχές Ιεράπετρας και Μύρτου, δοκιμάζοντας τοπικές γεύσεις και κρασιά. Μπορεί να ζήσει την απόλυτη εμπειρία χειμερινών και καλοκαιρινών διακοπών, απολαμβάνοντας κάθε στιγμή της ημέρας, χαλαρώνοντας στις βεράντες, πίνοντας τον καφέ, με θέα το Λιβυκό πέλαγος και κάνοντας περιπάτους στο υπέροχο φυσικό τοπίο που απλώνεται τριγύρω από τις μαγευτικές παραδοσιακές Μάλλες...

Οι επισκέπτες μπορούν να κάνουν περιηγήσεις στη φύση, μέσα στην οποία βρίσκονται διάσπαρτες Βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια. Για όσους θέλουν να περπατήσουν μακρινές ή κοντινές αποστάσεις οι επιλογές είναι πολλές. Ακόμα, μπορούν να κάνουν ποδηλασία ή ιππασία. Η περιοχή διαθέτει το "Crete Golf Club", ένα μοναδικό γήπεδο στην Κρήτη με 18 τρύπες, σχεδιασμένο με βάση τα διεθνή πρότυπα και που ικανοποιεί τις απαιτήσεις των επαγγελματιών golfers. Μπορούν να κάνουν Ιστιοπλοΐα - Κολύμβηση και

Υδάτινα Σπορ. Τέλος, σε κοντινές αποστάσεις υπάρχουν επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι, καθώς και πάρκα αναψυχής.

Στην Villa Mala υπάρχουν 5 πολυτελείς κατοικίες με ανεξάρτητες εξωτερικές εισόδους. Απαρτίζονται από ένα κομψά διακοσμημένο υπνοδωμάτιο, ένα μπάνιο, μία κουζίνα και ένα σαλόνι-τραπεζαρία. Όλες οι κατοικίες έχουν την δική τους μοναδική θέα προς την κοιλάδα, προς το βουνό και προς τη θάλασσα. Κάθε κατοικία είναι διαφορετικά διακοσμημένη δίνοντας μια διαφορετική νότα και εκπροσωπείται από την ονομασία ενός παραδοσιακού κρητικού τοπικού βοτάνου.

Στη Villa Mala οι επισκέπτες μπορούν να χαλαρώσουν μετά από τις δραστηριότητες ή μπορούν να απολαύσουν το ποτό τους μέχρι αργά το βράδυ, δίπλα στο κεντρικό ενεργειακό τζάκι, τον ελληνικό καφέ, τη ρακί ή το ουζάκι με συνοδεία τοπικών μεζέδων. Με πανοραμική θέα στη θάλασσα, σε ένα ρομαντικό περιβάλλον υπό το φως των κεριών, η ταβέρνα Villa Mala είναι

το ιδανικό μέρος για να απολαύσουν τις νοστιμιές της αυθεντικής, ποιοτικής, κρητική κουζίνας μας. Δελεαστικές επιλογές, που ετοιμάζονται καθημερινά με μεράκι, εκπλήσουν με την ποικιλία, τη γευστικότητα και την ποιότητα των υλικών τους.

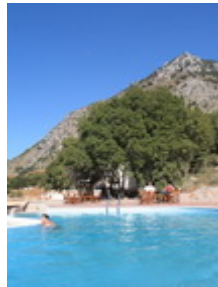
Το καλό κρητικό κρασί είναι επίσης σύντροφος στο ταξίδι των απολαύσεων και στο τέλος το κρητικό γλυκό είναι μια τελευταία πινελιά στον μαγικό πίνακα της απόλαυσης.

VELANI

Νομός Ηρακλείου / Δήμος Αβδού

Το ξενοδοχείο καλύπτει έκταση 38 στρεμμάτων και βρίσκεται κοντά στο χωριό Αβδού. Περιβάλλεται από δάσος που χαρακτηρίζεται προστατευόμενο διότι διαθέτει τη βελανιδιά *Quercus Coccifera* και *Quercus Ilex*. Ακόμα, περιβάλλεται από άγρια φύση και από άλση ελιών. Στο κτήμα συναντάει ο επισκέπτης πολλά προστατευμένα δέντρα, μανιτάρια και λουλούδια, καθώς και ποικιλία ειδών της άγριας κρητικής ορχιδέας. Ακόμα εκεί μπορεί να παρατηρήσει το πέταγμα των αρπακτικών πουλιών, όπως του γύπα Griffon που διασχίζει τους αιθέρες.

Από τη στιγμή που φθάνουν οι επισκέπτες στη βουνοπλαγιά όπου είναι χτισμένο το ξενοδοχείο, αμέσως βιώνουν τη γαλήνια ηρεμία και την πανοραμική θέα. Κάτω από το ξενοδοχείο υπάρχει η κοιλάδα Λαγκάδα με τον ποταμό Αποσελέμη να τη διασχίζει, ενώ πάνω από το ξενοδοχείο υψώνονται οι αστραφτερές, κατά τα κρητικά απογεύματα, βουνοκορφές της Δίκτης. Η απόλυτη αρμονία του συγκροτήματος με το περιβάλλον μαγεύει τον επισκέπτη. Το ξενοδοχείο είναι χτισμένο με φυσικές πέτρες που συλλέχτηκαν από την ίδια την περιοχή.

Το ξενοδοχείο έχει ένα νεοκλασικό ύφος που δημιουργεί μια ρομαντική ατμόσφαιρα για τις απολαύσεις της θερινής νύχτας.

ΜΑΡΙΑΣ ΚΤΗΜΑ

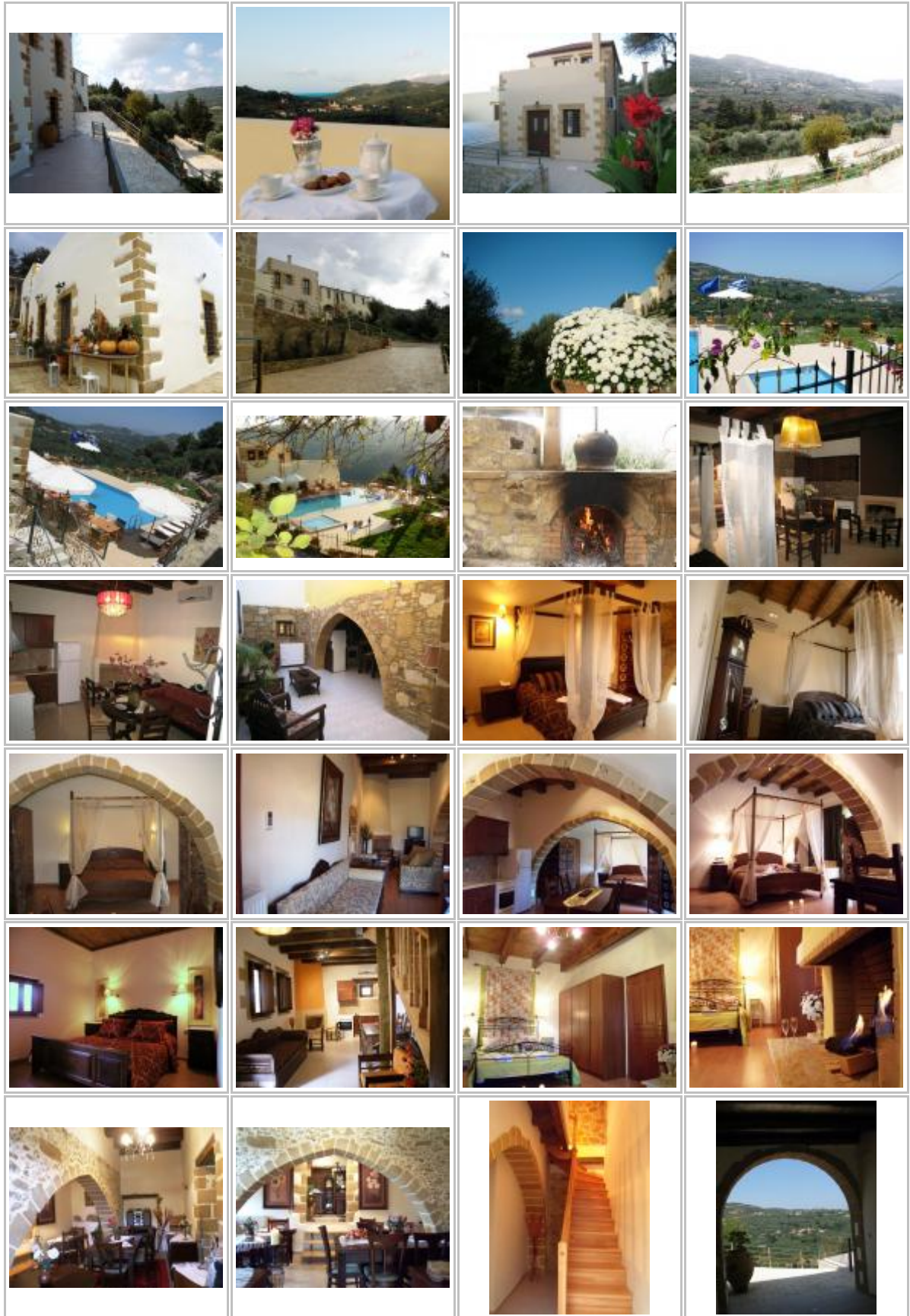
Νομός Χανίων / Δήμος Καστελίου

Το κτήμα της Μαρίας βρίσκεται στην περιοχή Ακρόπολη του Βουλγάρω, που είναι ένα γραφικό χωριό που απέχει 5 χλμ από το Καστέλι και 39 χλμ από τα Χανιά.

Το κτήμα της Μαρίας είναι ένα αρχοντικό όπου έζησαν 7 οικογένειες και τώρα αναγεννήθηκε σε μια μικρή γειτονιά αποτελούμενη από 8 πολυτελείς κατοικίες. Συνδυάζει αρμονικά την αριστοκρατία της υψηλής αισθητικής με το παραδοσιακό στυλ. Είναι ένα πραγματικό κόσμημα αρχιτεκτονικής όπου οι πέτρινες καμάρες, οι ξύλινες σοφίτες, τα τζάκια, τα σκαλιστά κρεβάτια με ουρανό, τα πολύχρωμα υφάσματα και οι πολυέλαιοι συνθέτουν ένα μοναδικό σκηνικό.

Από τη βεράντα του ο επισκέπτης αντικρίζει κρυμμένα χωριουδάκια, ένα καταπράσινο περιβάλλον με μια πανδαισία χρωμάτων από τα λουλούδια, ακούει το θρόισμα των φύλλων, το κελάιδισμα των πουλιών.

Στους επισκέπτες παρέχεται πρωινό, με υλικά από τη φάρμα της οικογένειας. Οι επισκέπτες οδηγούνται σε δελεαστικά γευστικά μονοπάτια διά χειρός της κυρίας Μαρίας Πεντάρη, ιδιοκτήτριας, ενός εκ των καλύτερων εστιατορίων των Χανίων. Με ορμητήριο το Κτήμα της Μαρίας μπορεί κανείς να επισκεφθεί μοναδικές περιοχές όπως τον Μπάλο, το Ελαφονήσι, τα Φαλάσαρνα, τη Γραμβούσα και το Καστέλι.

ΠΡΙΝΟΣ VILLAGE

Νομός Ηρακλείου / Δήμος Γοργολαΐνη

Το Πρίνος Village έχει χτιστεί σύμφωνα με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και αισθητική και διαθέτει 6 πολυτελείς ξενώνες, που μπορούν να φιλοξενήσουν 2-5 άτομα το καθένα. Διαθέτει ευρύχωρα δωμάτια, όλα πλήρως εξοπλισμένα και διακοσμημένα με μεράκι, με μοναδικό σκοπό τη χαλάρωση και ανανέωση.

Στο εστιατόριο οι επισκέπτες θα βρουν την Κρητική κουζίνα αποκλειστικά με προϊόντα της περιοχής το φημισμένο κρητικό ελαιόλαδο, τα ντόπια τυριά (φέτα, γραβιέρα, μυζήθρα, ανθόγαλο) και κρέατα, τη φημισμένη ρακί και το ντόπιο κρασί.

Το εστιατόριο διαθέτει : αυγά ντόπια, μαρμελάδα τοπικής παραγωγής, πετιμέζι με τηγανίτες, τυροπιτάκια και χορτοπιτάκια, κέικ και βουτήματα, ζυμωτό ψωμί, βραστάρι με μέλι, σούπα με ξυνόχονδρο, οφτό κρέας στον ξυλόφουρνο, παραδοσιακό αντικριστό, γουρουνόπουλο στο φούρνο με πατάτες, ζυγούρι με πιλάφι ή μακαρόνια, κατσίκια κοκκινιστή, κοτόπουλο ντόπιο, κουνέλι ντόπιο, παραδοσιακό λουκάνικο, χόρτα βραστά, χοχλιούς μπουμπουριστούς, χοχλιούς με στάρι, γιουβέτσι, γαρδουμάκια.

Το «Πρίνος Village» βρίσκεται στο Δήμο Γοργολαΐνη. Ο Δήμος Γοργολαΐνη βρίσκεται στους πρόποδες του Ψηλορείτη και εντός των ορίων του περιλαμβάνονται πολλά μικρότερα βουνά, με κυριότερα το Κουδούνι και τον Πρίνο. Το φυσικό περιβάλλον είναι ποικιλόμορφο : αποτελείται από ψηλές και απότομες βουνοκορφές, οροπέδια, φαράγγια, πηγές, χειμάρρους χαμηλές ρεματιές, λαγκάδια και λιβάδια.

Στην περιοχή υπάρχουν πολλά σπήλαια, το Νυχτεριδόσπηλιο στις Άνω Ασίτες, βάθους 100 μέτρων, όπου υπάρχουν αποικίες δύο προστατευόμενων ειδών νυχτερίδας. Επίσης στην ευρύτερη περιοχή του δήμου υπάρχουν: 80 είδη χλωρίδας από τα οποία 4 έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενα, 24 είδη πανίδας από τα

οποία 11 έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενα και 16 είδη πτηνών από τα οποία 8 έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενα.

Οι καλλιεργημένες εκτάσεις του δήμου ως επί το πλείστον καλύπτονται από αμπέλια και ελιές. Οι ακαλλιέργητες καλύπτονται από πρίνους, χαρουπιές, διάφορα είδη άγριων δέντρων και θάμνων.

Η γεωργία είναι η κύρια δραστηριότητα των κατοίκων. Ακολουθεί με μικρότερα ποσοστά η κτηνοτροφία ακόμα, οι κάτοικοι ασχολούνται με το εμπόριο και τον τουρισμό.

Στο Δήμο Γοργολαΐνη εντάσσεται το Δημοτικό Διαμέρισμα Άνω Ασιτών που απέχει 23 χλμ. από το Ηράκλειο και βρίσκεται σε υψόμετρο 490 μ. Ένα μεγάλο μέρος της έκτασής του αποτελείται από δασικές εκτάσεις στον ορεινό όγκο του Ψηλορείτη.

Σημαντικό είναι το αιωνόβιο δέντρο Δρυς, στη θέση Κούβδι, όπως επίσης και συστάδες δέντρων στο φαράγγι του Αγίου Αντωνίου, στην προέκταση του φαραγγιού του Αγίου Χαραλάμπους.

Οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες των επισκεπτών στην περιοχή είναι πολλές όπως ιππασία, πεζοπορία και τρέξιμο (σε χαρτογραφημένα μονοπάτια), ποδηλασία, ορειβασία.

Επίσης μπορούν να γίνουν επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια, επισκέψεις στο λαογραφικό μουσείο, περίπατοι στα στενά σοκάκια του χωριού με τις παραδοσιακές κατοικίες, επισκέψεις σε ντόπιες βιοτεχνίες όπου κατασκευάζονται τα κουδούνια για τα πρόβατα.

Ακόμα, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι επισκέψεις στα ρακοκάζανα όπου γίνεται η

παραγωγή του παραδοσιακού ρακί και στις περιοχές όπου οι κάτοικοι ασχολούνται με τη μελισσοκομία.

Οι επισκέπτες μπορούν να επισκεφθούν τη Μονή Αγίου Γεωργίου Γοργολαΐνη. Η μονή βρίσκεται έξω από το χωριό Κάτω Ασίτες, σε υψόμετρο 450 μέτρων. Στο κατάφυτο προαύλιο του μοναστηριού υπάρχουν δύο αιωνόβια δένδρα. Επίσης, μπορούν να επισκεφθούν την εκκλησία του Αγίου Αντωνίου. Ο Άγιος Αντώνιος είναι μια μισογκρεμισμένη εκκλησία, την οποία αξίζει να επισκεφθεί κανείς για να θαυμάσει τα «παράξενα» μαρμάρινα γλυπτά των παραθύρων. Στους τοίχους διακρίνονται ίχνη από τις αγιογραφίες. Μπορούν να επισκεφθούν και τη Μονή Χρυσοπηγής. Η μονή είναι χτισμένη σε μια κατάφυτη ρεματιά και γύρω της υπάρχουν αιωνόβια, υδρόφυτα δένδρα, η ύπαρξη των οποίων οφείλεται στην πηγή που βρίσκεται στον προαύλιο χώρο. Δίπλα στην εκκλησία υπάρχουν τα υπολείμματα πατητηριού σταφυλιών και ελαιοτριβείου.

Ακόμα, μπορούν να επισκεφθούν το Νεκροταφείο της Αρχαίας Ριζηνίας που βρίσκεται δύο χιλιόμετρα μετά τις Άνω Ασίτες. Οι ανασκαφές στην περιοχή ξεκίνησαν το 1969 από την Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή και έφεραν στο φως μία εκτεταμένη νεκρόπολη, η οποία βρισκόταν σε συνεχή χρήση από το τέλος της μινωικής εποχής μέχρι τον 6ο μ.Χ. αιώνα.

Έχουν ανασκαφεί 680 τάφοι και τα σημαντικότερα ευρήματα (επιτύμβιες στήλες, αγγεία, τεφροδόχοι κ.λ.π.) εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου. Στην άκρη του νεκροταφείου, δίπλα στο δρόμο βρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση δυο θολωτά κτίσματα της ρωμαϊκής εποχής. Η παράδοση λέει ότι αυτοί ήταν τάφοι βασιλιάδων και ότι εκεί κοντά υπάρχει κι ένας τρίτος, γεμάτος χρυσάφι, που δεν έχει

βρεθεί ακόμα.

Κάτω από έναν τεράστιο βράχο, κατά τόπους γκριζο και κατά τόπους καφέ, στην αρχή του φαραγγιού του Αγίου Χαραλάμπους, βρίσκεται το εκκλησάκι του Αγίου Χαραλάμπους. Η εκκλησία δεν παρουσιάζει κάποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αλλά το φαράγγι είναι υποβλητικό. Το διασχίζει το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι E4.

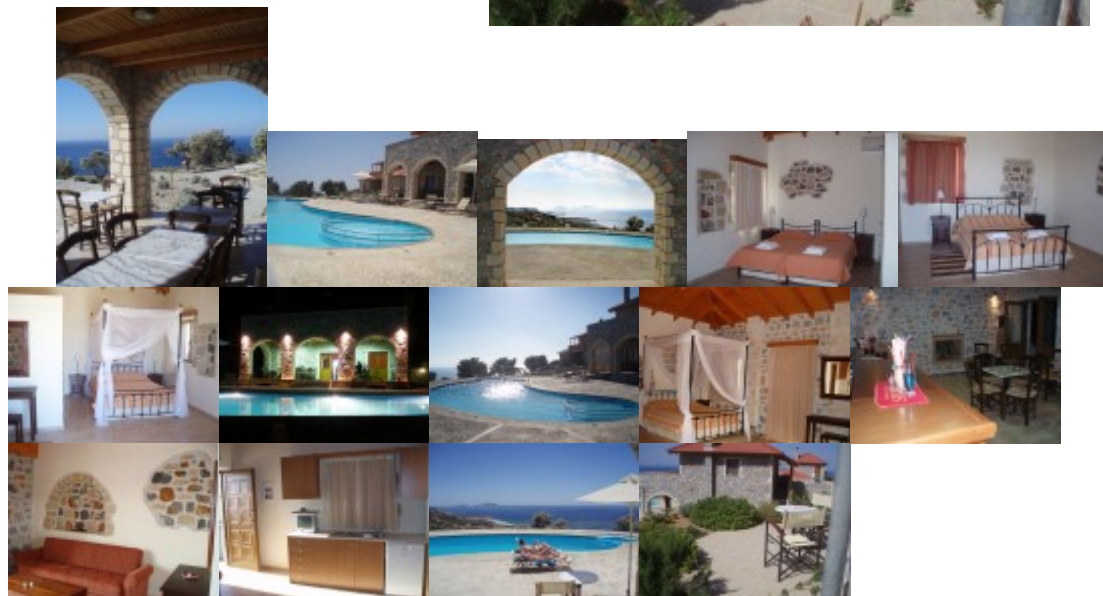
Στον οικισμό υπάρχει το μικρό βυζαντινό εκκλησάκι του Αγίου Αντωνίου, στο ομώνυμο φαράγγι από το οποίο περνάει επίσης το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι E4 που οδηγεί στο καταφύγιο του Ορειβατικού Συλλόγου Ηρακλείου, στη θέση «Πρίνος» σε υψόμετρο 1100 μέτρα.

Το ορειβατικό καταφύγιο Πρίνος βρίσκεται στις ανατολικές υπώρειες του Ψηλορείτη. Ακολουθώντας το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι E4, που περνάει έξω από τις Άνω Ασιίτες και μετά από δύο ώρες πεζοπορίας φτάνει κανείς στο καταφύγιο. Υπάρχει και χωματόδρομος δύσκολος για ένα συμβατικό αυτοκίνητο, που ξεκινάει λίγο μετά τη μονή Γοργολαΐνη, ανεβαίνει επάνω στο βουνό και σταματάει σε ένα πλάτωμα. Από το σημείο αυτό το καταφύγιο απέχει 25 – 30 λεπτά με τα πόδια.

Τέλος, ο Νυχτεριδόσπηλιος των Άνω Ασιτών, με βάθος 100 μέτρων, είναι από τα 4 σημαντικότερα σπήλαια του Ψηλορείτη για τις νυχτερίδες. Αποτελεί καταφύγιο για το είδος *Rhinolophus ferrumequinum* όλο το χρόνο ενώ στις αρχές του καλοκαιριού εκατοντάδες θηλυκά μαζεύονται εκεί για να γεννήσουν.

PEGASUS RESORT

Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Σπηλίου

Μέσα σ' ένα κήπο 4.000 μ2 κατάφυτο από ελιές το «Pegasus resort», προσφέρεται για απόλυτη ξεκούραση στον παραδοσιακό πέτρινο οικισμό της Αγίας Παρασκευής, στο νότιο Ρέθυμνο, μεταξύ του Πλακιά και της Αγίας Γαληνής.

Προσφέρονται 8 πετρόκτιστες κατοικίες , με ανεξάρτητη είσοδο και ευρύχωρα μπαλκόνια.

Όλες οι κατοικίες έχουν πανοραμική θεά στο Λιβυκό πέλαγος,

Είναι ιδανικό μέρος για περπάτημα σε ωραίες παραλίες και κοντινά βουνά.

ΕΛΑΙΩΝΑΣ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Ζαρού

Στους πρόποδες του βουνού Ψηλορείτης, λίγο ψηλότερα από το χωριό Ζαρός, οι ξενώνες «Ελαιώνας» προσφέρουν χαλαρωτική διαμονή κοντά στην φύση, με ηρεμία αλλά και ποικίλες δραστηριότητες.

ΒΑΜΟΣ – Νομός Χανίων / Δήμος Βάμου

Τα πανέμορφα αγροτουριστικά καταλύματα «Βάμος» αναδεικνύουν την εικόνα της πραγματικής Κρήτης, μέσα από πλούσια λαογραφικά και αρχιτεκτονικά στοιχεία.

ΑΓΡΟΙΚΙΕΣ- Νομός Ηρακλείου / Δήμος Αγίας Βαρβάρας

Σε υψόμετρο 530 μ στο κέντρο της Κρήτης, βρίσκουμε το χωριό Άγιος Θωμάς, όπου ο Νίκος Στρατάκης δημιούργησε τις «Αγρικές», ένα συγκρότημα τριών μεζονετών, με παραδοσιακό χαρακτήρα ως προς τη μορφή και τις υπηρεσίες που προσφέρει.

ΜΗΛΙΑ – Νομός Χανίων / Δήμος Ινναχωρίου

Η «Μηλιά» είναι η πρώτη αγροτουριστική μονάδα στην Ελλάδα, βραβευμένη διεθνώς, που δημιουργήθηκε από την αυθεντική αγάπη των ιδιοκτητών της για τον τόπο τους.

ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Κρούσωνα

Ο «Βιγλάτορας», ένα πολύ όμορφο συγκρότημα παραδοσιακών διαμερισμάτων στο Σάρχο Κρούσωνα, με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό το φιλικό κλίμα που δημιουργούν οι ιδιοκτήτες, αποτελεί το ιδανικό μέρος για να βιώσουν οι επισκέπτες την αυθεντική κρητική φιλοξενία.

ΔΑΛΑΜΠΕΛΟΣ – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Γεροποτάμου

Ο Δαλαμπέλος είναι μία πρότυπη μονάδα αγροτουρισμού, που βρίσκεται στο νομό Ρεθύμνης, βόρεια του οικισμού Αγγελιανών.

ΣΑΜΩΝΑΣ – Νομός Χανίων / Δήμος Αρμένων

Ο παραδοσιακός οικισμός «Σαμώνας», είναι μία ολόκληρη γειτονιά που βρίσκεται στο ομώνυμο χωριό της επαρχίας Αποκορωνίου, σε υψόμετρο 400μ...

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΚΟΥΡΗΤΩΝ – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Γεροποτάμου

Στο «Σπίτι των Κουρητών», "το σπίτι του δυόσμου και της ρίγανης" στους πρόποδες του Ψηλορείτη, οι επισκέπτες θα γνωρίσουν την παράδοση, αλλά και θα τη ζήσουν.

ΚΑΡΕΣ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Τυλίσου

Μέσα σε ένα μοναδικό τοπίο, όπου η φύση συναντά την πολυτέλεια, μόλις λίγα χιλιόμετρα μακριά από τη θάλασσα βρίσκεται το κτήμα «Καρές».

ΛΑΣΙΝΘΟΣ – Νομός Λασιθίου / Δήμος Οροπεδίου Λασιθίου

Το οικολογικό πάρκο Οροπεδίου "Λάσινθος", είναι μια αγροτουριστική πρόταση φιλοξενίας που απλώνεται σε έκταση 200 στρεμμάτων και δίνει τη δυνατότητα για πολύπλευρες οικοτουριστικές δραστηριότητες.

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Αρχανών

Το «Αρχοντικό» είναι ένα συγκρότημα παραδοσιακών διαμερισμάτων 4 αστέρων, στο κέντρο του παραδοσιακού οικισμού Αρχανών, στους πρόποδες του ιερού βουνού Γιούχτα.

ΑΣΠΡΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ – Νομός Λασιθίου / Δήμος Μακρύ Γιαλού

Ο «ΑΣΠΡΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ» δίνει τη δυνατότητα να ζήσουν οι επισκέπτες όπως οι Κρήτες του χθες, με γαλήνη και απλότητα.

ΝΤΕΛΙΝΑ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Ανωγείων

Το συγκρότημα «Ντελίνα» εκτείνεται σε ένα χώρο 28 στρεμμάτων και συνδυάζει τις άψογες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες ενός πολυτελούς ξενοδοχείου με την αυθεντικότητα της κρητικής παράδοσης και την άγρια φυσική ομορφιά του νησιού.

ΚΑΤΑΛΑΓΑΡΙ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Νίκου Καζαντζάκη

Το φιλόξενο «Katalagari Country Suites», στην πλαγιά ενός λόφου στα βορειοδυτικά όρια του Δήμου, συνδυάζει αρμονικά την παραδοσιακή αρχιτεκτονική με το μοντέρνο σχεδιασμό και τα σύγχρονα υλικά κατασκευής.

ΚΡΗΣΣΑ ΓΕΙΤΟΝΙΑ – Νομός Λασιθίου / Δήμος Σητείας

Όσες φορές και να επισκεφθεί κανείς την Κρήτη, δε θα μπορέσει να χορτάσει τις πολλές και αυθεντικές ομορφιές της.

ΑΧΛΑΔΑ - ΞΕΝΩΝΑΣ ΜΟΥΡΤΖΑΝΑΚΗ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Γαζίου

Ο ξενώνας «Μουρτζανάκη», προσφέρει πανοραμική θέα πάνω από το μεσαιωνικό χωριό της Αχλάδας και πέρα στη θάλασσα και στα φημισμένα Κρητικά Όρη τα οποία προστάτευαν το νησί από τους καιρούς των Σαρακηνών.

ΜΕΤΟΧΙ ΒΑΙ – Νομός Λασιθίου / Δήμος Ιτάνου

Το αγροτουριστικό συγκρότημα «Μετόχι Βάι», βρίσκεται στην καρδιά του φοινικόδασους, μια χαρακτηρισμένη περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (Natura 2000).

ΚΕΡΑΜΟΣ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Ζαρού

Ένας υπέροχος παραδοσιακός ξενώνας στο κέντρο του Ζαρού, μια επιχείρηση που στηρίζεται στην προσπάθεια όλων των μελών της φιλόξενης οικογένειας Παπαδοβασιλάκη.

ΕΛΕΝΑ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Τυλίσου

Στο Αστυράκι, ένα μικρό παραδοσιακό ορεινό χωριό, κτισμένο σε 550 μέτρα υψόμετρο, στους πρόποδες του Ψηλορείτη, μόλις 25 χιλιόμετρα από το Ηράκλειο και 12 από τα Ανώγεια, υπάρχουν τα παραδοσιακά δωμάτια «Έλενα».

ΑΓΡΟΤΙΚΟΝ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Τυλίσου

Μια πέτρινη βίλα κατασκευασμένη το 1923, ανακαινίστηκε σύμφωνα με την Κρητική αρχιτεκτονική και μετατράπηκε στο φιλόξενο κατάλυμα «Αγροτικόν», προσφέροντας υψηλού επιπέδου υπηρεσίες, πολυτέλεια αλλά και δραστηριότητες στη φύση.

ΑΓΓΕΛΙΑΝΟΣ ΠΥΡΓΟΣ – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Γεροποτάμου

Ο σεβασμός, η παράδοση και η αγάπη, όπλισαν την πενταετή ανακατασκευή του παλιού ενετικού κτίσματος σε ένα έργο ζωής, τον «Αγγελιανό Πύργο».

ΝΥΜΦΕΣ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Γαζίου

Σε μια μαγευτική πλαγιά πάνω από την Αγία Πελαγία, οι «Νύμφες» είναι ένα συγκρότημα πολυτελών, παραδοσιακά επιπλωμένων διαμερισμάτων, με όλες τις σύγχρονες ανέσεις, πισίνα, κήπους και υπέροχη θέα και με αγροτικές δραστηριότητες.

ΑΡΟΔΑΜΟΣ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Κρουσώνα

Ο «Αροδαμός» βρίσκεται στο οροπέδιο "Λιβάδι" του Κρουσώνα, ένα μέρος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με πλούσια αγροτική και κτηνοτροφική παράδοση.

ΕΑΡΙΝΟ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Γοργολαΐνη

Μόλις 20 λεπτά από την πόλη του Ηρακλείου, κάνοντας μια μαγευτική διαδρομή 20 χλμ, βρίσκεται ο παραδοσιακός οικισμός «Εαρινό», στο χωριό Κάτω Ασίτες, στους πρόποδες του Ψηλορείτη.

ΒΙΛΑΕΤΙ - Νομός Λασιθίου / Δήμος Οροπεδίου

Ο παραδοσιακός ξενώνας «Βιλαέτι» βρίσκεται κρυμμένος στα στενά σοκάκια του χωριού Άγιος Κωνσταντίνος.

ΜΟΗΛΟΣ VILLAS – Νομός Λασιθίου / Δήμος Σητείας

Το μικρό συγκρότημα «Mohlos Villas», είναι μια νέα οικογενειακή μονάδα εναλλακτικού τουρισμού, που βρίσκεται στο Μόχλο της Σητείας, σε ένα από τα πιο όμορφα τοπία στον κόσμο.

ΤΡΟΥΛΛΟΣ – Νομός Ηρακλείου / Δήμος Αρχανών

Στο χωριό Αρχάνες, βρίσκεται το παραδοσιακό συγκρότημα διαμερισμάτων «Τρούλλος», που αποτελείται από 3 παραδοσιακές κατοικίες, χωρισμένες σε διαμερίσματα, που χρονολογούνται από το 1871.

ΞΕΝΩΝΑΣ ΣΑΡΡΗ - Νομός Χανίων / Δήμος Πλατανιά

Στον οικισμό Ξηροκάμπι, σε ένα ήσυχο και φιλόξενο τόπο, όπου οι παραδόσεις και τα έθιμά του κρατούν ως σήμερα, δημιουργήθηκε ο «Ξενώνας Σαρρή», στο ανακαινισμένο πατρικό σπίτι των ιδιοκτητών.

ΑΥΔΟΥ VILLAS - Νομός Λασιθίου / Δήμος Αγίου Νικολάου

Το πανέμορφο ξενοδοχείο «Avdou Villas» βρίσκεται σε βιολογικό κτήμα 22 στρεμμάτων.

ΑΡΓΟΥΛΙΑΣ - Νομός Λασιθίου / Δήμος Οροπέδιου

Στο Τζερμιάδο, στο οροπέδιο του Λασιθίου, σε υψόμετρο 900μ, βρίσκεται το συγκρότημα παραδοσιακών διαμερισμάτων «Αργουλιάς».

LEFKORITIS RESORT - Νομός Χανίων / Δήμος Σφακίων

Το θέρετρο «Lefkoritis Resort» βρίσκεται στο οροπέδιο Ασκύφου, όπου η φυσική

ομορφιά συνοδεύεται από την άγρια φύση.

VILLA KYNTHIA – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Γεροποτάμου

Η «Βίλλα Κύνθια» στεγάζεται σε ένα πανέμορφο διατηρητέο αρχοντικό του 1898, στο κέντρο του Πανόρμου, 200μ από τη θάλασσα.

ΤΟ ΕΝΑΓΡΟΝ – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Κουλούκωνα

Η Αγροτουριστική μονάδα «Έναγρον», στο χωριό Αξός, περιλαμβάνει εξαιρετικά παραδοσιακά διαμερίσματα, που διαθέτουν κουζίνα, τζάκι και βεράντα με θέα.

ΓΕΡΟΛΑΚΟΣ – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Αρκαδίου

Ο ΓΕΡΟΛΑΚΚΟΣ είναι ένα σύμπλεγμα από τρεις πετρόκτιστες βίλες που βρίσκονται μέσα σε ένα δάσος από ελαιόδεντρα, στην περιοχή Σταυρωμένος, κοντά στην πόλη του Ρεθύμνου.

MOUNTAIN VISTA RESORT – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Νικηφόρου Φωκά

Το αγροτουριστικό κατάλυμα «Mountain Vista Resort», από τις πρώτες προσπάθειες αγροτουρισμού στην Κρήτη, βρίσκεται μέσα σε πυκνό κυπαρισσόδασος, περιτριγυρισμένο από βουνά.

ΞΕΝΩΝΑΣ ΕΛΙΑ – Νομός Χανίων / Δήμος Κολυμβαρίου

Στην πλαγιά ενός λόφου που αγναντεύει τη θάλασσα, σ' ένα κτήμα γεμάτο ελιές, οπωροφόρα δέντρα, δρυς και κήπους με λουλούδια, ένα ιστορικό κτίριο διακοσίων ετών, μετατράπηκε στον παραδοσιακό ξενώνα "Ελιά".

ΜΕΤΟΧΙ ΚΙΝΔΕΛΗ – Νομός Χανίων / Δήμος Θερίσου

Το «Μετόχι Κινδελή» βρίσκεται 3 χλμ νοτιοδυτικά της πόλης των Χανίων και 5 χλμ από τις κοντινότερες παραλίες.

VILLAS ASTERI – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Αρκαδίου

Η αγροτουριστική μονάδα «Villas Asteri» προσφέρει όλες τις ανέσεις στις όμορφες ανεξάρτητες βίλλες, η μία από τις οποίες είναι ένα ανακαινισμένο ενετικό αρχοντικό.

ΑΠΟΣΠΕΡΙΤΗΣ – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Κουλούκωνα

«Αποσπερίτης» είναι το λαμπρό αστέρι Αφροδίτη που εμφανίζεται στον ουρανό μετά τη δύση του ηλίου, και ταυτόχρονα αυτή η υπέροχη αγροτουριστική μονάδα.

VILLA PALLADIO – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Ρεθύμνου

Η "Villa Palladion" για τους ιδιοκτήτες της είναι ένα τόλμημα, μια καινούρια αναζήτηση για ποιοτικό τουρισμό.

WHITE RIVER COTTAGES – Νομός Λασιθίου / Δήμος Μακρύ Γιαλού
Χτισμένο στην έξοδο του φαραγγιού Πεύκοι, στον Άσπρο Ποταμό Μακρύ Γιαλού, το πέτρινο συγκρότημα «White River Cottages» μαγεύει τους επισκέπτες.

ΡΟΔΙΑΛΟΣ

Στη μέση ενός αγρού κοντά στο Πάνορμο, η κατοικία «Ροδιαλός», με όλα τα παράθυρά της με θέα προς τη θάλασσα, ανταμείβει με μοναδικές αυθεντικές εμπειρίες, βασισμένες στην παράδοση του νησιού...

VILLA LIMERI – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Νικηφόρου Φωκά

Η «βίλα Λημέρι», έχει πάρει το όνομά της από τα παλιά λημέρια - καταφύγια που χρησιμοποιούσαν οι μαχητές της Κρητικής ανεξαρτησίας και βρίσκονται στη γύρω περιοχή.

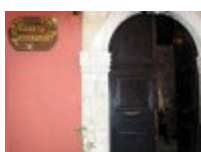

ΑΡΑΒΑΝΕΣ – Νομός Ρεθύμνου / Δήμος Συβρίτου

Η ευκαιρία διαμονής σε έναν χαρακτηρισμένο παραδοσιακό οικισμό, η θέα προς τη νότια πλευρά του Ψηλορείτη και την κοιλάδα του Αμαρίου, η φιλοξενία των ιδιοκτητών και η καλή κουζίνα αποτελούν τα καλύτερα πλεονεκτήματα του καταλύματος.

PENSION EVA

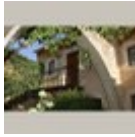

ομός Ρεθύμνου / Δήμος Ρεθύμνης

Ένα πανέμορφο κτίριο με σπουδαία ιστορία οδηγεί νοερά σε μακρινέςρομαντικές εποχές αλλά και στη σημερινή ομορφιά του Ρεθύμνου.

ΣΠΙΛΙΑ VILLAGE – Νομός Χανίων / Δήμος Κολυμβαρίου

Ένα πολυτελές παραδοσιακό συγκρότημα που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του σημερινού τρόπου ζωής, μέσα από την ατμόσφαιρα μιας άλλης εποχής.

ΚΑΜΑΡΕΣ – Νομός Χανίων / Δήμος Αρμένων

Ένα βενετσιάνικο μετόχι, στην καρδιά του διατηρητέου χωριού Μαχαιροί, Αποκορώνου σας δίνει την ευκαιρία να γνωρίσετε μια περιοχή σπάνιου φυσικού κάλλους, διάσπαρτη με προϊστορικά και ιστορικά μνημεία.

ΚΙΣΣΑΜΙΤΙΚΟΙ ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΙ – Νομός Χανίων / Δήμος Μυθήμνης

Αν σας αρέσει η ιδέα να μείνετε σε ένα συγκρότημα του οποίου τα οικήματα μοιάζουν με ανεμόμυλους, τότε μπορείτε να επιλέξετε τα συγκεκριμένα καταλύματα...

ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ

Τα καταφύγια της Κρήτης, φιλόξενα και ζεστά, βρίσκονται σαν τις αετοφωλιές, πάνω στα κακοτράχαλα βουνά. Απευθύνονταν σε «ανήσυχους» περιπατητές και ταξιδιώτες.

Τοποθεσίες

- Καταφύγιο Καλλέργη – Λευκά Όρη
- Καταφύγιο Κατσιβέλι / Σβουριχτής – Λευκά Όρη
- Καταφύγιο Βόλικά – Λευκά Όρη
- Καταφύγιο Ταύρης – Λευκά Όρη
- Καταφύγιο Τουμπωτός Πρίνος – Ψηλορείτης
- Καταφύγιο Πρίνος – Ψηλορείτης
- Καταφύγιο Λιμνάκαρου – Όρος Δίκτη

2. Διαχείριση αγροτουρισμού

Στον αγροτουρισμό αναζητάμε την αυθεντικότητα και τη μοναδικότητα σε κάθε της μορφή και έκφραση. Η Ελλάδα διαθέτει μια σημαντική και αξιόλογη ποικιλομορφία στα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά που την κάνουν μια χώρα μοναδική. Βασιζόμενη σ' αυτό μπορεί να αναδείξει αυτή την πολυμορφία χωρίς να υιοθετεί αντιγραφές και να ομογενοποιεί το προϊόν του Αγροτουρισμού.

Στην Ελλάδα υπάρχει ένα ανεκμετάλλευτο δυναμικό που μπορεί να δημιουργήσει ένα εξειδικευμένο μοντέλο αγροτουρισμού για κάθε περιοχή. Μέσα από την ανάδειξη ενός τοπικού μοντέλου αγροτουρισμού που μπορεί να προκύψει από μια ειδική μελέτη και καταγραφή, μπορούμε να καλλιεργήσουμε τον μύθο του χωριού που τόσο έχουμε ανάγκη, την επιστροφή στις ρίζες και την πολιτιστική κληρονομιά μας. Μπορούμε να βασίσουμε τον αγροτουρισμό πάνω στα πετυχημένα μοντέλα της Ευρώπης, ταυτόχρονα όμως αναδεικνύοντας τα τοπικά χαρακτηριστικά, μπορούμε να διαμορφώσουμε ένα αγροτουρισμό προσαρμοσμένο στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες της χώρας μας.

3. Αντί Επιλόγου

Στην Ευρώπη «αγροτουρισμός» σημαίνει ακριβώς αυτό που περιγράφει ο όρος : διακοπές μέσα στη φύση και φιλοξενία σε μονάδες που διαχειρίζονται αγρότες. Στην Ελλάδα υπάρχουν αγροτουριστικές μονάδες που ξεχωρίζουν και υπηρετούν με συνέπεια την ουσία του όρου. Για τον Έλληνα αστό – τον Έλληνα κάτοικο της πόλης, αυτές οι μονάδες είναι κέντρα «ανθρώπινης» διαβίωσης όπου μπορεί να ζήσει από κοντά όλες τις εποχές του χρόνου, να περπατήσει, να δει, ν' ακούσει, να νιώσει, ν' αγγίξει τη φύση.

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας έγινε μια πρώτη προσπάθεια προσέγγισης του ζητήματος του αγροτουρισμού. Ο στόχος ήταν ν' αναδειχθούν οι εναλλακτικές δυνατότητες που έχει ο Έλληνας αστός να γνωρίσει την περιοχή της Κρήτης, μια περιοχή σχετικά «απομακρυσμένη» από τις συνήθεις επιλογές των τουριστών του ηπειρωτικού και νησιωτικού χώρου. Η προσδοκία είναι να μπορέσουμε ως Κρήτες ν' αφυπνίσουμε τους υπόλοιπους Έλληνες ώστε να συμβάλλουν με την επίσκεψή τους στην ανάπτυξη του τόπου μας που έχει τόσα πολλά να τους αποκαλύψει...

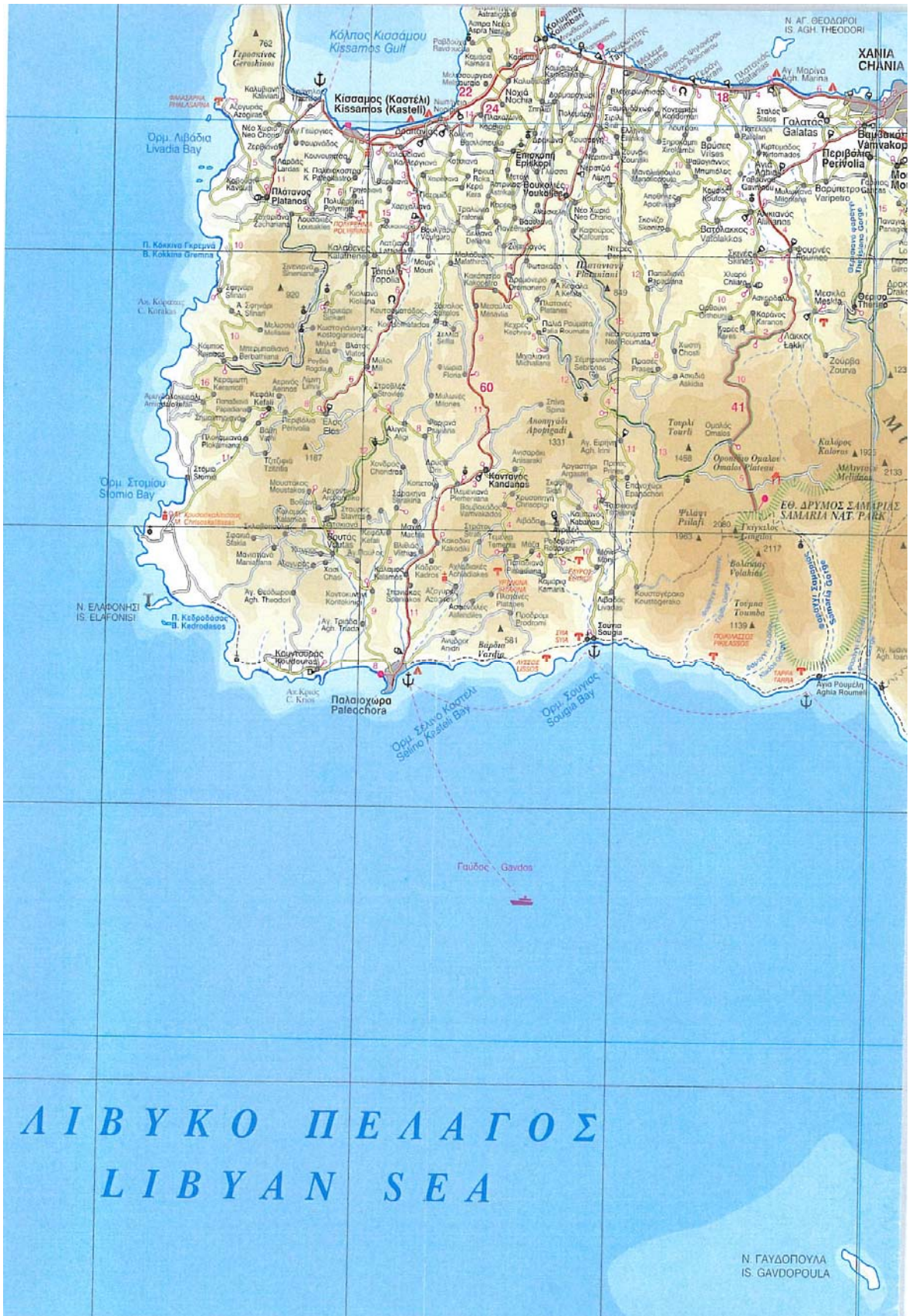
Δ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Χάρτες

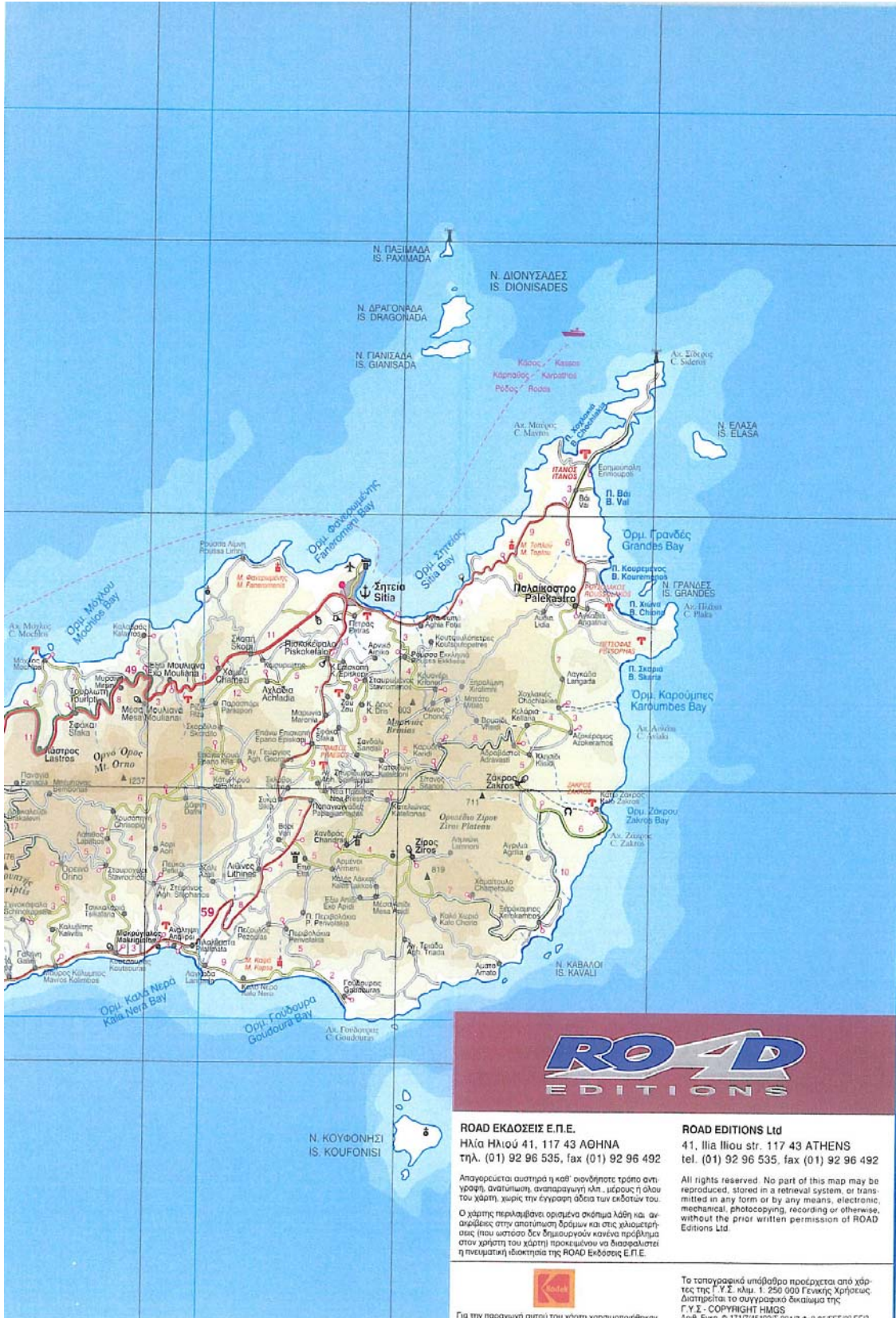

ROAD ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ε.Π.Ε.
Ηλία Ηλίου 41, 117 43 ΑΘΗΝΑ
τηλ. (01) 92 96 535, fax (01) 92 96 492

Απαγορεύεται αυστηρά η καθ' οιονδήποτε τρόπο αντιγραφή, ανατύπωση, αναπαραγωγή κλπ., μερικός ή ολού του χάρτη, χωρίς την έγγραφη άδεια των εκδοτών του.

Ο χάρτης περιλαμβάνει ορισμένα σκόνημα λάθη και ανωμάθειες στην αποτύπωση δρόμων και στις χιλιόμετρησις (που ωστόσο δεν δημιουργούν κανένα πρόβλημα στον χρήστη του χάρτη) προκειμένου να διασφαλιστεί η πνευματική ιδιοκτησία της ROAD ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ε.Π.Ε.

ROAD EDITIONS Ltd
41, Ilia Iliou str. 117 43 ATHENS
tel. (01) 92 96 535, fax (01) 92 96 492

All rights reserved. No part of this map may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of ROAD Editions Ltd.

Για την παραγωγή αυτού του χάρτη χρησιμοποιήθηκαν

Το τοπογραφικό υπόβαθρο προέρχεται από χάρτες της Γ.Υ.Σ. κλίμ. 1:250 000 Γενικής Χρήσεως. Αντιπρίπει: το συγγραμικό δικαίωμα της Γ.Υ.Σ. - COPYRIGHT HMGS. Αριθ. Εγκρ. 0.171/745/92/Σ.281/7 Φεβ 95/ΕΣ/2^ο ΕΓ/3.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Έντυπο ενημερωτικό τουριστικό υλικό, Γραφείο Πληροφοριών Ε.Ο.Τ. Ηρακλείου.
- Εφημερίδες «Κρήτη» και «Πατρίδα».
- «Κρήτη: Τουρισμός – Ιστορία – Αρχαιολογία», τόμος 1, 2, Ηράκλειο 1964, Στέργιος Σπανάκης.
- «Κρήτη: Φυσικό Περιβάλλον – Ιστορία – Μουσεία – Αρχαιολογικοί χώροι και Μνημεία», Αθήνα 1990, Dr Αντώνης Σπ. Βασιλάκης.
- Νικόδημος Εκδόσεις – Οδικοί τουριστικοί χάρτες και οδηγοί, Αθήνα.
- Περιοδικό «Κρήτη Inside».
- «Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2000 – 2006, Συμπλήρωμα Προγραμματισμού», Περιφέρεια Κρήτης – Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης, Ηράκλειο 2002.
- Road Εκδόσεις – Οδικοί τουριστικοί χάρτες και οδηγοί, Αθήνα.
- Διευθύνσεις ηλεκτρονικού διαδικτύου:
www.agrocreta.com
www.agrotourcrete.gr
www.agrotravel.gr
www.anogia.gr
www.arolithos.com
www.cretatournet.gr
www.cretecov.gr
www.in.gr
www.kykladesnews.gr
www.megarent.gr
www.morax.gr
www.pathway.gr

3. Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή και επόπτη της παρούσας πτυχιακής εργασίας, Δρ. Τερζάκη Δημήτρη, για την καθοδήγηση και τις υποδείξεις του, τη φιλόλογο κα Βλαχάκη Αικατερίνη για τις συμβουλές της ως προς τη δομή και την οργάνωση του υλικού και τους υπαλλήλους της Βικελαίας Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ηρακλείου για τα βιβλία που μου εμπιστεύτηκαν.

Ευχαριστώ ιδιαίτερα την οικογένειά μου για τη συνεχή στήριξη που μου παρέχει σε κάθε προσπάθεια, αλλά κυρίως για την ενθάρρυνσή της στην επιλογή μου να φοιτήσω στη Σχολή Τουριστικών Επιχειρήσεων του Νομού Ηρακλείου.